

САНГА ОЛХ

№ 24 (11951) • Бэс ыйын 28 күнэ, 2024 сыл, бээтинсэ • 12+

Бу
күмэргэ

Спорт

«Азия оҕолоро» оонньуулар
саҕаланнылар/2

Тыа хаһаайыстыбата

Оттоохунга Суһал ыстаап
мунньаҕа тэрилиннэ/4

Помним, гордимся

Человек щедрой души/17

Чурапчылар кыайыы өрөгөйүн биллибит

Ыһыах - 2024. XVII-с Олонхо ыһыаҕар Чурапчы
кыттааччыларын култуура эйгэтигэр түмүктэрэ. /3

© Чурапчы дэлэгээссийэтэ.

Тэттик

Сүүрүктэрбит ситиһилэннилэр

Бэс ыйын 21-23 күннэригэр Уус Алдан Бо-
роҕонугар сүүрүгэ өрөспүүбүлүкэтээби
чемпионат ытылынна. Манна биһиги
улууспут сүүрүктэрэ ситиһилээхтик кыттан
кэллилэр. Ол курдук, эдэрдэргэ Чурапчыта-
абы спорт институттан Саргыдаана Бюл-
тасова 2 миэстэ (10 000 м), Эрхан Михайлов 1
миэстэ (800 м), Матвей Попов 3 миэстэ (800
м), Валерия Кобелькова 1 миэстэ (эстафе-
та 4x100) буоллулар. Оттон бэтэрээн сүүрүк-
тэргэ Анатолий Сивцев 2 миэстэ (400 м),
Ульяна Слепцова 800 миэстэрэҕэ, 100 миэ-
стэрэҕэ, 1500 миэстэрэҕэ уонна 4x100 эстафе-
таҕа 1 миэстэ, Иван Пермяков 3 миэстэ (10
000 м), Спиридон Макаров 3 миэстэ (800
м), Илья Дыдаев 200 миэстэрэҕэ 3 миэстэ,
100 миэстэрэҕэ 1 миэстэ, 4x100 эстафетаҕа 3
миэстэ, Николай Захаров 200 миэстэрэҕэ 1
миэстэ, Эдуард Божедонов 4x100 эстафетаҕа
1 миэстэ буолары ситистилэр. Маны тэнгэ бэ-
тэрээн сүүрүктэрбит Ульяна Слепцова, Ни-
колай Захаров абсолютнай чемпион аатын
сүктүлэр, итинэн от ыйыгар ытыллыахтаах
бүтүн Арассыйатаабы чемпионатка кыттар
буоллулар.

Төрөөбүт кыраайы үөрэтиигэ анаммыт санга кинигэ табыста

Бу күнүргэ «Край родной Чурапчин-
ский» санга босубуйа-кинигэ биһирэмэ
буолла. Улуус үүнэр көлүөнэ ыччата
төрөөбүт дойдутун үөрэтэн ситиһилии билэ-
ригэр туһуламмыт, оскуола 5-кис кылааһын
үөрэнээччилэригэр «Край родной Чурап-
чинский» үөрэнэр кинигэ улуус географи-
яҕа, историяҕа учууталларын көмөтүнэн күн
сирин көрдө.

Бу үөрэнэр кинигэ 500 ахсаанынан Дьо-
куускайга бэчээттэммит. Өр сыллаах, киэн
хабааннаах үлэни педагогика билимин хан-
дыдаата Любовь Пахомова салайан таһаар-
тарбыт.

СӨ үөрэбин тэрилтэлэрин Базиснай
үөрэх былаанын таһар өрүтүн олоҕо киллэ-
риигэ тирэҕирэр «5 кылаастарга «Төрөөбүт
кыраайы» үөрэтиигэ үөрэх кинигэлэрин
уонна атластары таһаарыы» бырайыак чэр-
читинэн бэлэмнэннэ. Бу бырайыагы
үөрэх салаатын начаалынньыга Юрий По-
сельский салайда.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Бэс ыйын
28 күнэ
БЭЭТИНСЭ

Бэс ыйын
29 күнэ
СУБУОТА

Бэс ыйын
30 күнэ
БАСКЫҤАНЫНА

От ыйын
1 күнэ
БЭНИДИЭННЬИК

От ыйын
2 күнэ
ОПТУОРОНЬУК

От ыйын
3 күнэ
СЭРЭДЭ

От ыйын
4 күнэ
ЧЭППИЭР

+16 +7

+21 +8

+25 +10

+23 +13

+29 +13

+25 +13

+25 +12

Мырылаҕа диэри суолу оноруохтара

Улуус баһылыга Степан Саргыдаев пла-
неркаҕа билиһиннэрбитинэн, Мырыла
суолун онорууга улуус куонкуруска кыайан,
4 км суолу онорорго харчы көрүлүбүтүн
түмүгэр, мырылалар өр кэтэспит суоллара
онтоһуллар туруктаанна. Баһылык Мырыла
улуус социальнай-экономическай сайдыы-
тыгар сүрдээх улахан кылаатын киллэрэ-
рин, холобур, биир күнүгэ бу кыра нэһилиэк
олохтоохторо 3 туониаттан таһа үүтү тутта-
рарын, суола онтоһулуннабына, өссө туризм
салаатын сайыннаранар кыахтаабын, кэс-
киллээгин бэлиэтээтэ.

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

Арассыыйа Бэрэсидьиэнэ үлэтин сырыытынан Дьокуускайга сырытта

Бэрэсидьиэн «Үлэ кыбаартала» креативнай кластерга Саха сириг П-га уонна креативнай салааларга ситиһинилэрин, иһини былааннарын кытары билэстэ. Кластер резиденнэрэ медицинскэй түһэриилэри искусствоннай интеллект көмөтүнэн анаалыстыыр «Сай-берия» хампаанньа, көтөр ааллары кэтиир «Хорус» тиһик, «Тундра» анимация устуудууһа, хинэ индустриятын уонна да атын бырайыактар туһунан кэпсэтиллэр. Владимир Путин Саха сириг П-салаатын уонна креативнай сайдымтын үрдүктүк сыаналаата.

Айсен Николаев Дьокуускайдаагы агломерация маастар-былаанын бырайыактарын туһунан кэпсэстэ. Ол чэрчитинэн 33 тэрээһин олоххо киирээ, 90 эбийиэк, ол иһигэр үрдүк үөрэх тэрилтэлэрин кампуһа, социальнай, спортивнай-култуурунай эбийиэктэр тутулдуохтаахтар, 2030 сылга дьэри хаарбах дыһалар толору суох буолуохтаахтар.

Маны сэргэ Бэрэсидьиэнэ Уһук Илингэ «Патриотической» урутаан сайдыы сирэ хайдах үлэлирин билһинигэрдылэр. Анаа байыаннай дьайыыга туһаныллар бородууксуулары, бойобуой дроннары салайар оператордар тренажердарга хайдах бэлэмнэнэллэрин, разведка уонна радиоэлектроннай охсууһу ньымаларын тутта үөрэнэллэрин көрдөрдүлэр. Дойдута соҕотох «Сулус» ытыы полигонун үлэтин туһунан кэпсэтиллэр. Итинэн «Муравьев-Амурский 2030» бырагырааманы кэпсэтин, дойду Арктикатыгар тарҕатарга этинни өйөөтө.

Бэрэсидьиэн «Земскэй доктор», «Земскэй учуутал», «Муравьев-Амурский 2030» бырагыраамалар кыттылаахтарын, култуура үлэһиттэрин уонна Уһук Илингэ көһөн кэлбит исписэлиһтэри кытта көрүстэ, боппуруостарыгар эппизтэстэ. Владимир Путин Уһук Хоту үлэһиттэр иһин бэриллэр эбии төлөбүрдэр НДФЛ полуогун аабыыга учуоттанна суохтаахтарын, ол туһунан соруудагы бырабыыталыстыбага бизнестин туһунан эттэ.

Владимир Путин Айсен Николаев кытта көрсүһүүтүгэр Ил Дархан бэс мыйдаагы үлэ түмүгүн отчуоттаата. Ол курдук, өрөспүүбүлүкэ бырамысаланнаас көрдөрүүтэ быллырыныгыны кытта тэҥнээтэххэ 9,7%, онтон эрэгийиэн валовой бородууксууһа 5,6% кэриҥэ үрдээбит. Өрөспүүбүлүкэ национальнай сыалы-соругу ситиһэргэ уонна национальнай бырайыактары толорууга инники күөҥнэ сылдьар. Бэрэсидьиэн Айсен Николаев хамаандаҕы үлэтин түмүгүн үрдүктүк сыаналаата, Саха сирэ демографияга ситиһинилэрин бэлэстэстэ.

Дойдубут салайааччыта «Азия оҕолоро» оонньуу ытыллыахтаах «Туймаада» стадиону көрдө, Муусука үрдүкү оскуолатыгар сырытта.

Ил Дархан Амма улууһугар үлэлээтэ

Айсен Николаев Муона Чараҥар 17-с Олонхо ыһааҕын аһыллар бэлэтин - Ытык дуоһаны туруорда. Мустубут дьонго дойду Бэрэсидьиэнэ Дьокуускайга сырыытыгар өрөспүүбүлүкэ инники сайдыытын былааннарын өйөөбүтүн туһунан иһитиннэрдэ. Владимир Путин Саха сиригэр төрүт култуурага кыра одоттон саастаах дьонго дьэри харыстабыллаах сыһыаннарыттан, сайыннаралларыттан сөхпүтүн туһунан эппитин уонна элбэх омуктаах өрөспүүбүлүкэ дьонугар Ыһааҕынан эбэрдэтин тириэртэ. Ил Дархан Амма дьонугар Олонхо Ыһааҕын үрдүк таһымнаахтык тэрийбиттэрин иһин махтанна.

Ил Дархан олонхону толорор оҕолор, хомусчулар, кырымпаа оонньооччулар күрэхтэрин көрдө, кыра оҕолор, норуот уус-уран оҕоһуктарын түһүгэлэригэр сылдьан, кыттааччылары кытта кэпсэстэ, ат сүүрдүүтүгэр мустубут дьону, кыайылаахтары эбэрдэлээтэ.

Арассыыйа судаарыстыбаннай архыыбыттан соторутаабыта булуулубут «Амма 1944 сыллаах Ыһаах» киинэ докумуону аан бастаан көрдөрүүтэ кытынна. Оччотообута норуодунай суруйааччы Владимир Новиков-Күннүк Ураастырап туруоруу туһунан сэрин сылларыгар аан бастаан өрөспүүбүлүкэ 20-тэн тахса оройуонугар Ыһаахтар ытыллыбыттар.

Ил Дархан былдьыгы саха кыттыыйын огоруутугар кыттыны ылла. Археологтар Амма улууһун Болугуругар Сырдык Сулус диэн сиргэ булбут XII үйэтээҕи кыттыый эскиһинэн Амма уонна Уһаа Бүлүү улуустарын тиир уустар кыттыый агаарды өтүлэрин бэлэмнээбиттэрин Айсен Николаев ситимнээтэ.

Киһэтин уустар түһүгэлэригэр Ил Дархан тиир уһаарыста. Амма улууһун уустарын ассоциациятын салайааччыта Роман Алексеев Ил Дарханга сахалыы таптайыллыбыт кыттыыйы туттарда.

СӨ Ил Дарханын уонна Бырабыыталыстыбатын пресс-сулууспата.

«Азия оҕолоро» оонньуулар саҕаланнылар

Спорт. Бу историяҕа хаалар култуурунай бырагыраамаҕа 3500 кэриҥэ киһи кытынна.

Марфа ПЕТРОВА

Бэс ыйын 26 күнүгэр Николай Тарский аатынан «Туймаада» стадионига «Азия оҕолоро» норуоттар икки ардыларынааҕы VIII - с спортивнай оонньуулары үөрүүлээхтик аһыы сирэ-туома үрдүк таһымнаахтык ытыллына. Бу историяҕа хаалар култуурунай бырагыраамаҕа 3500 кэриҥэ киһи кытынна. Дьон-сэргэ бу улахан тэрээһини биір тыһынан умсугуйа көрдө.

Тэрээһин саҕаланыытыгар 24 дойдуттан уонна 4 федеральнай уокуруктан 3,5 тыһымчаттан тахса спортсмен уонна судьйалар сэлэки хаамаан киириилэрэ буолла. Кыттааччыларга СӨ Ил Дархана Айсен Николаев эбэрдэстэ туран: ««Азия оҕолоро» оонньуулар биһиги улахан спортивнай тэрээһин эрэ буолбакка, духуобунай уонна култуурунай сыаннастарбыт бэлэстэ, биһиги инникибит кэскиллээгин уонна дулуурдаахпын көрдөрөр. Маны барытын биһиги бастакы Бэрэсидьиэн Михаил Ефимович Николаев түстээтэ. Биһиги

бары Сахабыт сиригэр кинэн туттабыт. Биһиги сүрүн баайбыт үйэттэн үйэҕэ күн бүгүгэ дьэри төрөөбүт дойдубуларга үлэлээн-хамсаан кэлбит норуоттар сомоҕолоһуулары уонна доҕордоһуулары буолар», - диэн бэлэстээтэ.

Манна «Арктика куйаарыгар айан» диэн сүрүн дьоруойдар - оҕолор мүчүргэниэх сырыларын көрдөрүү саамай чабылхай түгэнигэр буолла. Театрилизованнай дьүһүбү ис хоһооно Тымныы Ойуун уонна Күн Дьөһөгөй номоҕор олоҕурда. Бу көрдөрүүгэ Саха биллиилээх артыыстара, үгүһүттэрэ уонна улуустартан үөрэнээччилэр үгүһүлэрин бөлөҕө кытыннылар. Сөҕүмэр киһи декорациянан Сахабыт сиригэр барҕа баайын, кэрэ айылбатын толору арыйдьалар.

«Азия оҕолоро» спортивнай оонньууларын сүрүн уотун боксага Арассыыйа спордун үтүөлээх маастара, бастакы «Азия оҕолоро» оонньууларын кыайылааҕа Георгий Балахшин уматта.

●●● Герасим Платонов, улуус бэтэрээн спортсменнарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ: «Өрөспүүбүлүкэ спорт бочуоттаах бэтэрээннэрин иһигэр

киирсэн, Чурапчыттан сэттэ Виктор Дьконов, Мария Попова, А. Кардашевская, Светлана Башарина, Ульяна уонна Семен Морфуноттар, Егор Абрамов уонна мин буолан, тэрээһин үөрүүлээх аһыллытыгар сылдьар чизэскэ тигистибит. Дьокуускайга кэлэр-битигэр тырааныспарынан хаачыйыт улуустаагы спорт салалтатыгар, начаалынньык Дьулустаан Егоровка махтанабыт. Олус элбэх, сонун туруоруулаах улахан тэрээһин буолла. Дьон-сэргэ да стадиону толору мустубут. Барыта сыасым курдук салҕанан үчүгэй спорт бырааһынньыга буолла. Стадионига 2000-тан тахса спортсмен анал формалаах сэлэки хаамаан киирбиттэрэ көрөргө астык, кинэн туттуу санаата үөскээтэ. Аны бу оҕолорбут илин-кэлин түсүһэлэрин көрүөхпүт турдаҕа. Ким күүстээх, үчүгэй бэлэмнээх - ол кыайды!», - диэн тус санаатын үлэлэтиннэ.

Санатан эттэххэ, Саха сирэ 370 спортсменнаах икки хамаанданы туруорда. Бастакы хамаанда спорт 24 көрүнэр, иккис 21 көрүнгө күрэхтэһинэхтэрэ. Кытар оҕолорбуттар ситиһинилэри баварабыт.

Бу тэрээһингэ улууспуттан 100 волонтер үлэлиир

Марфа ПЕТРОВА

Чурапчы улууһуттан 100 оҕо уонна устудьуон «Азия оҕолоро» спортивнай оонньууларга, хас түһүмэхтээх сүүмэрдээһини ааһан, волонтер быһыытынан үлэлиилэр. Волонтер сыралаах, түбүктээх үлэтин туһунан улуус оҕолорун «Чурапчы кэскилэ» хамсааһынын салайааччы Богдан Логинов кэпсээтэ:

Улахан агаарбыт - оскуола үөрэнээччилэрэ буолабыт. Саамай элбэх оҕо «атташе» хайысхатыгар баарбыт. Ол эбэтэр, атташе-волонтердар сыһыарыллыбыт дэлэгэссийэлэрин аэропорка көрсөн, оонньуулар кэмнэригэр арыаллыы сыл-

дьаллар, ыспарсымыаннары күн аайы дьарыктарыгар илдьэллэр, куорат устун күүстэйдэтэллэр. Мин Арассыыйа бэдэрээссийэтин дэлэгэссийэтин уонна Урал уокуругун спортивнай үгүһүтэ кыттааччыларын атташе буолуохтаах - мин. Кэлиэхтэригэр дьэри, билигин хас да хамаанданы - слаймаччыттары, дзюдо уонна самбо көрүҥнэригэр кыттааччылары арыаллыбын. Маны таһынан элбэх оҕо спорт эбийиэтин волонтердарынан үлэлиилэр.

Волонтердар бары социальнай ситим нөҕүө анал үөрэни аспыллыт. Онтон бэс ыйын 17 күнүттэн функциональнай үөрэх саҕаламмыта. Манна биһиги, Чурапчы үөрэнээччилэрэ, биір нэдиэлэ устата үөрэммит. Хас биірдии

волонтер ыксаллаах быһыыга-майгыга бэлэм буолуохтаах. Онуоха баһаар, терркт тахсар түгэнигэр туох дьайыыны оҕоруохтаахпытын уонна бастакы көмөнү оҕорууга үөрэммит. Маны тэҥэ атын норуоттары кытта кэпсэстэргэ сүбэ-ама ылбыппыт.

Манна кыттан, атын норуоттар култуураларын биллим, биір санаалаах оҕолору кытта билистим, элбэх саҕа доҕоттордонум. Уопсайынан, араас үчүгэйгэ үөрэним, элбэх саҕаны билдим.

Бэлэстээн эттэххэ, бу улахан спортивнай оонньууларга 1900 волонтер 19 хайысханан үлэлиир. Барыта 5000 сайаапка Арассыыйа 60 регионуттан уонна түөрт таа дойдуттан киирбит.

Чурапчылар кыайыы өрөгөйүн биллибит

Ыһыах - 2024. XVII-с Олонхо Ыһыаҥар Чурапчы кыттааччыларын култуура эйгэтигэр түмүктэрэ.

Наталья СИБИРЯКОВА

XVII-с төгүлүн ытыллар "Сангарар саҥам сататын сабадалаан, этэр тылым эгэлгэтин эридьиэстээн" өрөспүүбүлүкэтээби Олонхо Ыһыаҥа быйыл Аммаҥа Муона Чарангар бэс ыйын 19-21 күн-нэригэр үрдүк тэрээһиннээхтик буолан ааста.

Тоҕуоруһа мустубут ыалдьыттары, Сахабыт сириҥ аравас муннуктарыттан кэлбит көрөөччүлэри сохторор ураты ыһыахха биһиги улууспут дэлэгээссийэтэ ситиһиллээхтик кыттына. Бу туһунан улуустаабы Олонхо киинин салайааччыта Дмитрий Попов билиһиннэрдэ: «Быйылгы олонхо ыһыаҥар Чурапчы улууттан 248 киһилээх дэлэгээссийэнэн тийээн кыттан кэллибит. Айаҥна турунар күммүтүгэр маанылаах Маҥаайыбыт алааһыгар сир-туом мытан, култуура эйгэтин аксакаллара, ытыктыыр дьоммут Мария Герасимова, Надежда Заболоцкая алгыс тылларын анаан, арчылаан ыппыттары, улуус Муннаабын бэрэссэдээтэлэ Яков Оконешников, улуус баһылыгыҥ социальнай боппуруостарга солбуйааччыта Мария Кронникова үтүө баҕа санааларын эппиттэрэ. Маны таһынан быйыл тэрээһин боппуруостарыгар улууспут салалтата хайа да сыллааҥар ордук улахан болломтону ууран, бара-кэлэ айаммытыгар даҕаны, аһылыкпытыгар даҕаны олус диэн табыллан сырыттыбыт. Айылҥа барахсан анаабыт курдук, Аммаҥа күм-

Кылаан чымпчаал кыайылааччылары.

мүт-дьылбыт да туран биэрэн, саха киһитэ эрэ бүтүүнэ долгуйан уйадыһах, көрүөхтэн эриэккэс, баай ис хоһоонноох, сөлүмэр ыһыах аһыллыгытын көрөн-истэн, сүргэбит көтөҕүлэн, күөн күрөстөргө кыттыахтаах дьоммут туох баардарынан олох үрдүк таһымга бэйэлэрин көрдөргө күүскэ сорук туруруммуттара.

Быйыл аҥаарда «Эмис Түмэппий курдук этэн дьэргэлдэттэхпинэ» олонхону толоруу күөн күрэхтэргэ 280-тан тахса киһи кыттына. Бу иһигэр, биллэн турар, биридчиллэн уонна бөлөҕүнэн толоруу диэн арааскалар. Биһигиттэн 4 бөлөх кыттына: «Айылгы» норуот айымньытын дьэтин иһинэн тэриллибит ыччаттар «НОО», «Оллоон» улахан дьон, Одьулунтан эр дьон уонна Чакыртан «Кылыһах» бөлөх. «НОО» эдэрдэр олус бэркэ кыттаннар, иккис миэстэни ыллылар. Уопсай түмүккэ Анатолий Христофоров Кылаан чымпчаал, ыч-

чаттарга Анастасия Алексеева Кылаан чымпчаал, Сусанна Лазарева 1 Урдэл, Николай Дьячковский «Олонхо тылын ууһа» анал аат, Юрий Толстоухов «Түөлбэ үгэһин утумнааччы» анал аат, олонхону тутта хоһуйууга Николай Григорьев 3 Урдэл, оҕолорго Айыына Евграфова - Екатерина Иванова аатынан анал бириис, Сайаан Максимов «Түбүлгэлээх толорооччу» анал аат, ини-бии Роберт, Тимофей Макаровтар 2 үрдэл хаһаайыннарынан буолулар. Бөлөҕүнэн толорууга - «НОО» бөлөх (сал. Марианна Дюдорова) 2 үрдэли ыллылар итинэн «Оллооннор» (сал. Вера Оконешникова) «Сэлэн сүннүүн туттааччы» анал аакка тигистилэр. Онон чурапчылар олонхоҕо улахан дьонго, ыччаттарга икки мунутуур кыайылааччытын таһынан биридчиллэн толорууларга эмиз ситиһиллэнэн дьэ, өрөгөй диэн тутун биллэпитин биллибит.

«Или-эйэни туойуохха, оһуохайдаан ойуохха» күөн күрөс-

кэ Чурапчыттан Валентина Дьячковская салайааччылаах 16 оһуохайдыт ол иһигэр 3 оһу эмиз сүрдээх үчүгэйдик кыттынылар, чурапчылар оһуохай матыбын, хаамытын киэн түһүлгэ көрдөрдүлэр. Түмүккэ ыччаттарга Анастасия Алексеева 2 үрдэли, оҕолорго Сандаара Ефремова, Ромина Федорова анал бириһин, ыччаттарга Елена Тотонова «Утумнаах этэччи» анал ааты, улахан дьонго Семен Морфонов «Үтүө мааны үнүкүүт» анал ааты, Мотрена Анемподистова (түөлбэ оһуохайа) - Анфиса Федорова анал бириһин ыллылар.

«Хаарыймаха-таарыймаха, чабырдахтаан чаныһааха» чабырдах күөн күрэхтин тэрийэр хамыһыйата чурапчыларга анаан-минээн махталларын тигэрттэр. «Мария Герасимова, Дария Жиркова курдук өрөспүүбүлүкэтэ биллэр төрүт чабырдахсыттардаах улуус олох бу жанры өрө тутаргыт, сайыннараргыт, инники күөҥгэ сыл-

дьаргыт чакчы көстөр, биллэр», - диэн тоһоҕолоон бэлэстэтиллэр. Онон Кытаанахтан Любовь Монгуш туох да мөккүрө суох кылаан бириһи ылла. Маны тэнэ «Кытаанах кыайардара» бөлөҕүнэн иккис үрдэли ыллылар.

Оҕолорбут, эдэрдэрбит быйылгы Олонхо Ыһыаҥар наһаа үчүгэйдик кыттыбыттарыттан, ситиһиллэммиттэриттэн бары даҕаны олус үөрдүбүт, долгуйду-бут, астынныбыт. Тоҕо диэтэххэ, сахабыт фольклора өлбөт-сүппэт үөстээх инникилээх, кэскиллээх эбит диэн киэн туттуу, дуоһуйуу нэһиниэ барыбытын кууста.

Хайа да ситиһи киэн биир тэрээһин боппуруостара үчүгэйдик быһаарыллалларыттан сабаланаар. Онон улууспут баһылыгар Степан Саргыдаева, дьаһалта үлэһиттэригэр, култуура управлениетын салалтатыгар, кыайыгы кынаттырды албаан, арчылаан ыппыт ытыктыыр эдэһийдэрбитигэр ону тэнэ Олонхо Ыһыаҥар куратордаабыт Амма нэһилиэгин баһылыгар Михаил Артемьевка, дьаһалта бары үлэһиттэригэр Олонхо киинин уонна Олонхо Ыһыаҥын кыттааччыларын ааттарыттан барҕа махталбын тигэрдэбин!

Дьэ ити курдук кыайы көтөллөөх, ситиһи ситиһиллээх кэлбит бар дьоммутун ис сүрэхпитигэр эбэрдэлибит! Инникитин даҕаны саҥа саҥа-тары, үрдүк дабайылары баҕарабыт!

Ыстатыйаны ситиһи «Саҥа олох» сайтыгар ааҕарыт.

Тэрилтэ түбүгэ. Гаас ситимигэр холбоонун үлэтэ салҕанар

Людмила ГОРОХОВА

Улууспутугар 2015 сыллаахха күөх төлөн кэлиэбиттэн чааһынай дьэһилэр, социальнай эбийиэктэри гаас ситимигэр холбоонунга үгүс үлэ ыытылына.

Ол түмүгэр, социальнай гаастааһын бырагырааманан билигин сэттэ нэһилиэккэ уопсайа 2500 кэригэ ыал гаас ситимигэр холбоон олохтор. Быйыл Чурапчы нэһилиэгэр интэринээт-оскуола төмүтүгэр 10-с лусковой гаас ситимэ уонна Хатылы нэһилиэгэр дьэһилэр күөх төлөн утаҥар салгыс холбоонун үлэтэ барыахтаах. Маны сэргэ 2021 сылтан олохтоохтору киин иттиһтэн гаас ситимигэр көһөрүү үлэтэ ыытылла турар.

●●● «Саха сириҥ бырабыт-талыстыбатын 2020 сыллаах

бэс ыйын 25 күнүгэр тахсыбыт 556 нүөмэрдээх дьаһалыгар олохтор. Чурапчы улуугар чааһынай дьэһилэр киин иттиһтэн гаас ситимигэр көһөрүү үлэтэ ыытылла турар. Бу дьаһалга олохтор Чурапчы нэһилиэгэ «Теплогаз проект» тэрилтэ 2021-2030 сылларга нэһилиэк иттиһинэн хааччыллытын схематын онорторон, чааһынай дьэһилэр киин иттиһтэн гаас ситимигэр көһөрүү үлэтэ бара турар. Бу үлэ үс түһүмэҥинэн араарыллан оһуһулар. Ол курдук, бастагы түһүмэҥэр, 2022 сылга балыһа уонна Ньидьилигэ турар МТС хочуолунай-дара гаас ситимигэр холбоомуттара. Иккис түһүмэҥхэ, 2023 сылга Чурапчы орто оскуолатын уонна гимназия хочуолунай-дара киин иттиһтэн арахсыттары. Быйыл үһсү түһүмэх үлэлэрэ ыытыллалар. Былаан быһытынан, интэринээт-оску-

олаа, Мурун Тыымпыаа ДОК уонна спортивнай түөлбэ хочуолунай-дара гаас ситимигэр холбонохтара. Спортивнай түөлбэ барыта арахсыбат. Гаас стояга тахсыбыт сиригэр арахсылар буолуохтара. Атын өттө холбоон туруоҕа. Маны сэргэ, 2022 сыллаахха Чакыр, 2023-2023 сс. Дириг, былырынныттан Хадаар, быйыл Хатылы нэһилиэктэригэр киин иттиһтэн арахсан гаас утаҥар холбоноу үлэлэрэ бара тураллар.

Быйыл саҥа дьыл иккиттэн олохтоохторго киин иттиһтэн арахсалларын туһунан иһитиннэрин туттарыллыбыта. Оттук сезона бүппүтүн кэнниттэн киинтэн иттиһтэн сүрүн утаҥарга быһыллыбыттар. Күһүн көтүрүү үлэтэ ыытыллыа, - диэн Чурапчытаагы ОДКХ производственной-технической отделын начаалынныга Алексей Болдовской кэпсир.

Чурапчы улуугар дьэ

иһигэр гаас ситимин тэрдьыга быйыл биэс бэдэрээттээх тэрилтэ үлэһи-хамсы сылдьар: «АарТут», «Сатал Строй», «Строй-В», «ГазТрейд», «Технологии тепла». Быраймактыыр-сметалыыр, субсидиянан туһанын докумуоннарын бэлэмнээһиннэ барытыгар көмө-тирэх буолан, гаас ситимэ дьэбэ хириэр дьэри арыаллылар.

●●● «Бүгүҥү күнүгэ Чурапчы улуугар 2500 абонент гаас ситимигэр холбоон олохтор. Быйыл былаанынан 740 ыал холбохтоохтук. Итинтэн 299 ыал дуоҕабар түһэрсэн олохтор. Балартан 144 ыал дуоҕа-бардарын бөлөҕө аһан турар. Бу дуоҕабардаспыт ыаллар быйыл холбоноҕо үлэлэһиэхтэрин наада. Дуоҕабардарын бөлөҕө тахсыбыт ыалларга биһиги суут нөҕүө ирдээһини оноробут булгуччулаах. Онон, бу ыаллар технической усулуо-

буйаны ылан, быраймак онорторон гааска холбоноҕо бэлэм буолаллара ирдэнэр.

Сыл ахсын этиллэрин курдук, күһүнү кэтэспэккэ, билигинтэн докумуоннарытын экирэтиһэн, быраймагы, монтаһын онорторон, гааска холбоно тураргыт табыгастаах», - диэн «Сахатранснефтегаз» Чурапчытаагы учаастагы салайааччыта Александр Дьяконов билиһиннэрэр.

Чурапчы улуугар дьэ иһигэр гаас ситимин тэрдьыга үлэһи тэрилтэлэргэ бу нүөмэрдэринэн эрийэн билсиэххитин сөп.

«АарТут» - +79141058586;
«Сатал Строй» - +79248763748;
«Строй-В» - +79248758075, +9142797585;
«ГазТрейд» - +79142909218;
«Технологии тепла» - +9141001414, +79627390367.

Оттоохунга Суһал ыстаап мунньаҕа тэрилиннэ

Тыа хаһаайыстыбата. Кураан күн-дьыл туран быйылгы оттоохунга күчүмэбэйдэр үөскээтилэр.

Быйыл сайын эрдэттэн курааннаан уонна сорох сирдэргэ аһыга элбээн, сүөһү кыһыкты аһыгынан бэлэмнээһинигэ уустуктар үөскээбиттэринэн, бэс ыйын 25 күнүгэр улуус баһылыга Степан Саргыдаев Суһал ыстаап бастаах мунньаҕын тэрийдэ. Манна улуустаагы тыа хаһаайыстыбатын испиэлиэстэрэ, нэһиликтэр баһылыктара, тэрилтэлэр салаааччылары кытыннылар.

Мунньахха Степан Саргыдаев от ыйын 15 күнүгэр диэри мобилкай биригээдэлэри тэрийэн, үлэни-хамнаһы турмуһуу соруугу туруорда. Туһааннаах салайааччылар улуус үрдүнэн төһө кур от баарын аадынан, хас мобилкай биригээдэни тэрийэн ысталларын, оттуур сирдэри быһаарыи уо.д.а. боппуруостар тула дүүллэстилэр, нэһиликтэр баһылыктарыи санааларын иһиттилэр.

Улуус баһылыгыи солбуйааччы — тыа хаһаайыстыбатын управлениетын салайааччыта Анжелика Неустроева оттоо-

хун быйылгы былаанын иһитиннэрдэ.

Суһал ыстаап мунньаҕын түмүгүнэн хэһэ быһаарымылар ылылыннылар. Ол курдук, туһааннаах тэрээһин боппуруостары быһаарсыыга, мобилкай биригээдэлэри тэрийэи ытыыга, үбү-харчыны көрүүгэ Тыа хаһаайыстыбатын министиритибэттэргэ сайаалка түһэриллээ. Степан Саргыдаев от ыйын 20 күнүгэр диэри нэһилик баһылыктара оттуу барар дьоннорун быһааран, тэрээһин үлэтин-хамнаһын тэрийэллэригэр соруудахтаата. Туһаан-

наах кыһаллалары, төһө кыалларыннан, бэйэлэрин күүстэринэн быһааралларыгар соруу туруорда. Нэһиликтэр оттууру хoduлаларыгар ууну помпалан ыстарар боппуруоһу көтөүк, бу хайысхага үлэни-хамнаһы салайырга ытырда. Нэһилик баһылыктара уматык сыанатын уонна оту таһым боппуруоһун быһаарыыга улуус дьаһалтатын өтүттэн көмөлөһөргө туруорустулар. Тыа хаһаайыстыбатын управлениета ТХПК-ы кытта сэлээргэ боппуруоһун быһаарсарыгар, нэһиликтэргэ тэриллибит мобилкай бири-

гээдэлэр ханна оттуу барыахтаахтарын туһунан информацияны биэрэн иһэллэригэр, биригээдэлэр бары ороскуоттарын аадынан-суоттанан түһэралларыгар итини тэнгэ, төһө кыалларыннан, кэлэр ый 10 күнүттэн от үлэтин сабалыырга чопчу соруудахтар бэрилиннилэр. Оттоохун хампаанньатын контуруолга тутан, суһал ыстаап кэдмэлэ ахсын ытыылааҕа.

Улуус дьаһалтатын пресс-хитэ.

Дьыллар уонна дьоннор. Тыаһыт аата умнуллубакка, үйэтитиллэ турдун!

Александр СЛЕПЦОВ

Педагог, суруналыыс, прозаик, литературнай киник, тылбаасчыт Николай Николаевич Павлов — Тыаһыт төрөөбүтэ 120 сыла туолла.

Кини 1904 сыллаахха бэс ыйыгар уруккута Арбаа Хаҥалас улууһун бастаах Маалтааһытыгар төрөөбүтэ. Бастаах, Ыксом, икки кылаастаах инородческай оскуолатыгар үөрэммитэ. Кыһамнылаахтык үөрэнэн бу оскуоланы 1919 сыллаахха бүтэрбитэ. Куорат таһыгар олорор ордук диэн санааттан аата Хоро нэһиликтэргэ көһөн киирбит. 50-ча миэх, 20-чэ сылы сүөһүхаммит.

Ньукулай 1919 сыл күһүнүгэр куоракка учуутал семинариятын бэлэҥнэни кууруһугар үөрэнэ киирбитэ. Ахсынныыга сибирскай былаас хайыбытын кэннэ саҕа олоһу тэрийсиккэ көмөлөһөр бадалаах үөрээһин тохтоон, төрөбүт нэһиликтэргэ сурухсуттаабыта.

1921 сыллаахха күһүн педагогическай кууруска үөрэнэ киирбитэ. 17-лээх уол ЧОН атэрэстигэр хириэл эрдэтинэ, аҕата сөбүлээбэккэ, нэһиликтэргэ тэниөн кэлэрэтиилкэ үлэлээбитэ. Саха сиригэр сибирскай Автономия олохтоон, Николай Павлов олоһор икки суол бэлэз уларыиы буолбуту. Ыкиринэн, Дьохуускайдаады педтехникумга ылыылыыбыта, иккиһинэн, комсомолга киирбитэ. Бу үөрэх кыһатыгар үөрэнэ сылдьан, 1923 с. күһүөрү сайын "Сайдыи" диэн литературнай куруһуогу тэрийбитэ. Степан Ефремов, Серафим Кулчичков, Анна Неустроева, уо.д.а. кинилэргэ холбоһон үлэлээбиттэра. "Түмүү төрдө" диэн идиктэн суруллар сурууааллаһыттарэ.

1924 сыллаахха саас Комсомол куораттаагы комитетин чилиэтинэн быыбардаммыта. Ити сыл сайынныгар куоракка 300 оҕону хомуйан, Саха сиригэр бастаах пионер лааҕырын үлэлэппиттэра.

1926 сыл күһүнүгэр Николай Павлов комсомол обкомун аҕаһынынан, Иркутскай рабфагар үөрэнэ барыта. Бүтэрэн баран дойдутугар кэлэн, Нам ШКМ-гар нуучча тылын үөрөппитэ. Оччо нэһиликкэ кылаастарга учууталлыыр Бэс Дьарааһыны кытары билсипитэ. Сир реформатыгар, кулаактары кылаас быһыытынан эһиккэ, холбоһуктааһыиҥа көхтөөхтүк кыттыбыта. Бурдугу содотуопкалыыр хамыгыһыа солбуйар бэрэссэдээтэлкнөн үлэлээбитэ.

Намтан Дьохуускайга кэлэн педтехникумга саха тылын, литературатын учууталынан үлэлээбитэ. Тылбаас, литературнай киниктика боппуруостарыгар күүскэ үлэлэспитэ. 1934 сыллаахха Саха сирин суруйааччыларын бастаах кэмпириэсийэтигэр тил оомуонун кини-тоһон билэр наадатын туһунан эһиктэ "Кыым" хаһыакка бэчээттэн-

мита. "Үүнүү суола" диэн улахан дьонно аҕаһаах буккубарын хас автор быһыытынан оморбутэ. "Саха тылын грамматиката (фонетика, морфология)" диэн учууталларга көмө киниккэ таһаартарбыта.

Николай Николаевич 1935-1937 сылларга Москвада философия, литература уонна история институтугар үөрэнэ сылдьыбыта. Доруосбуйатын туругунаан тохтоон баран, Дьохуускайга тил уонна култуура научнай-чинчийэр институтугар, лединститутка преподавателлэнэн үлэлээбитэ. Итиннэ үөрэнэ сылдьан, "Кууһума" романын суруйан саҕалаабыта. М. Горькайтан "Тохсуннуу 9 күнэ", "Декка уонна эһэтэ Архип", Л. Толстойтан "Үс эһэ", В. Гюгютан "Гаврош", "Козетта" диэн айымныыларын сахалыы тылбаастаан бэчээттэппитэ.

Дойдуга ити кэмтэ дьулааннаах маассабай репрессиялар садаламыттарэ. Бу ыар долгун Николай Павловы тумнууаҕа. 1939 сыллаахха Д. К. Сивцев-Суорун Омоллоон бири саналааһыиҥ быһыытынан буруйдэһөн хайысхыбыта. 1941 с. атырдьах ыйыгар босхоломмута. 1942 сыллаахха социализмга өстөөх, холхуоһукай тутулу киниктэр адытаасыйаны ыытар диэн хаайыллыбыта. Ытарга ууруллан баран, Москвада ааһынан, 10 сыллаах лааҕырыннан солбуллубута. 1945 сыллаахха босхоломмута. Болдьолун иннина босхоломмут "полит хаайыылаахтар" коммунууга түбөһөн, 1949 сыллаахха атыккыыга үлүстээн хаайыллыбыта.

Реабилитация кэнниттэн ор хантэ үлэ булбакка сылдьыбыта. 1945-1948 сылларга Дьохуускайдаады судаарыстыбанай научнай библиотека сорууааһынан "Саха художественнай

литературата" диэн библиографическай ыйынныыты суруйбута. Саха литературатын, историйатын, култууратын ити кэмнээһи туругун кырдыктыкан көрдөрбута. Билиилээх суруйааччылары таһынан, Алтан Сарын, Арбита, А. Ф. Бояров курдук репрессиялана сылдьыбыт суруйааччылар айымныылары ыстыллыбыта.

Николай Николаевич Павлов саха нуруутун "Сааскы кэмик" багтаһа кэлбит Элэһи, Абазыныскай, Амма Аччыгыһа, Күнүкү Уурастыырап, Суорун Омоллоон, уо.д.а. кэлүөнэлэри кытары биригэ айар үлэтин саҕалаабыта. Оччототуу олох очурдарыгар олустарбаҕаа буоллар, элбэһи айар-тутар, суруйар кыахтаах ээ. Кинини үрдүкү үлэһиттэр хара мэгнээх курдук карон сэмиллэрэ, суруйуутун бэчээккэ таһаарбаттара. Айымкылары хайыаһыахтааһар биринтихлэнкэллэрэ үтүс ээ. Репрессияда нахаастаммыт, литература эйгэтэтиэн туоратыллыыт суруйааччы өр хам багтаһа сырыттаһына, эдэр киниктик Егор Шестаков "Кыым" хаһыакка 1965 с. аҕыи "Кууһуматын" сөбүлүүр ыстаатыһа тахсан, хамсааһыны оморбутэ. Николай Николаевич, хойутаан да буоллар, айымныыта сэгээрмилэн үөрбүтэ, санаата көтөүлүлүбүтэ, суруйар идэтигэр эргиллэн, олоһун тиһэк күннэригэр диэри үлэлээбитэ. "Кыстааныыга" "Кууһумата" иккиһин уонна "Дьикти сым" диэн М. Прижежеева сөбөһи тылбааһа туспа киниктэн бэчээттэммиттэра. "Долгуннаах күннэргэ" сыйкыртан быһа тардылар, хас даһаны капсаэньэ уонна М. К. Аммосов, П. А. Ойуунускай, Элэһи, Амма Аччыгыһы, о.д.а. тустарынан ахтымылара "Чолбон" сурууаалга тахсыыттарэ.

Платон Алексеевич Ойуунускай "нуруот өстөөһө" аатыран, түмүгэ албутун кэнниттэн кэргэнэ Акулига Николаева, Аһа дойду сэринтэ буолуон аҕай киниктэ, Николай Николаевичтык ыал буолбуттара. Үс кыра оҕолор, мөлгөх доруосбуулаах, оччолорго үтүстэр тумна хаамар ыалларыи ийэлэрин кэргэн ылан, көрөргө-хараһарга ылбычча киһи санаамаһ суола ээ. Кинилэр хайдах биригэ оморбуттарыи туһунан П. А. Ойуунускай кыһа Сардаана Ойуунускайа "Адам сырдаах ааты" диэн киниктэтигэр "Тыаһыт" диэн истик-иһирэх ахтыытыгар суруйбута, махтааммыта.

Николай Николаевич Павлов толору реабилитацияламмытын кэнниттэн ССКП обкомун бастаах сакирэттэра И. Е. Винокуров дьаһалынан педагогическай үлэҕэ кэнүллээбиттэра. Кэлин Чурапчытааһыи интерниэт-оскуолаҕа нуучча тылын уонна литературатын учууталынан үлэлээбитэ. Саха АССР үтүөлээх учуутала буолбута.

Мин интерниэт-оскуолаҕа үөрэтэр кэммэр Николай Николаевич нуучча тылыгар учууталлыыра. Бары ытыктыыр, толлор этибит. Суруйааччы, үгэһит И. Крыловка майгыкнэтиа көрөрүм. Дьээтээһи үлэбитэн тох курдук толорон тиһиһарбат Кинигани ааһары күүскэ ирдиирэ. Чкаппэр бүтүүтүгэр ханкык киниктэни, төһө страницаны аахкыкын сурутуунаан отчуоттуурун. Киниктэ биликни биэрэрх таһынан, таба суруйарга (грамотноскэ) улахан оруолаһаһын тоһоһолоон бэлэтиһэра.

Суруйааччы, саха тылын чинчийээччи, таһааннаах тылбаасчыт Николай Николаевич Павлов аҕа умнуллубакка ахтылла туруоктуу!

№ п/п	Наименование объекта	10-12-2015	11-2015	10-11	Субъект Российской Федерации	10-12-2015	11-2015	10-11
127	Детский сад № 1000010	6 324 086	6 519 003	97,3	Субъект Российской Федерации	6 324 086	6 519 003	97,3
128	Детский сад № 1000010	74 090	194 875	27,4	Субъект Российской Федерации	74 090	194 875	27,4
129	Детский сад № 1000010	197 321	197 627	100,0	Субъект Российской Федерации	197 321	197 627	100,0
130	Детский сад № 1000010	5 145	58 490	184,3	Субъект Российской Федерации	5 145	58 490	184,3
131	Детский сад № 1000010	97 656	97 655	100,0	Субъект Российской Федерации	97 656	97 655	100,0
132	Детский сад № 1000010	39 919	40 913	100,3	Субъект Российской Федерации	39 919	40 913	100,3
133	Детский сад № 1000010	490 000	470 500	96,0	Субъект Российской Федерации	490 000	470 500	96,0
134	Детский сад № 1000010	100 000	188 000	188,0	Субъект Российской Федерации	100 000	188 000	188,0
135	Детский сад № 1000010	3 877 940	5 654 112	145,8	Субъект Российской Федерации	3 877 940	5 654 112	145,8
136	Детский сад № 1000010	1 217 308	1 303 608	107,1	Субъект Российской Федерации	1 217 308	1 303 608	107,1
137	Детский сад № 1000010	-	725 300	-	Субъект Российской Федерации	-	725 300	-
138	Детский сад № 1000010	4 183 908 014	4 154 147 004	99,3	Субъект Российской Федерации	4 183 908 014	4 154 147 004	99,3
139	Детский сад № 1000010	1 117 315 120	1 117 315 120	100,0	Субъект Российской Федерации	1 117 315 120	1 117 315 120	100,0
140	Детский сад № 1000010	456 168 526	456 168 526	100,0	Субъект Российской Федерации	456 168 526	456 168 526	100,0
141	Детский сад № 1000010	114 409 099	114 409 099	100,0	Субъект Российской Федерации	114 409 099	114 409 099	100,0
142	Детский сад № 1000010	76 370 370	11 090 000	68,19	Субъект Российской Федерации	76 370 370	11 090 000	68,19
143	Детский сад № 1000010	46 330 073	46 330 073	100,0	Субъект Российской Федерации	46 330 073	46 330 073	100,0
144	Детский сад № 1000010	44 288 000	44 288 000	100,0	Субъект Российской Федерации	44 288 000	44 288 000	100,0
145	Детский сад № 1000010	5 370 216	5 370 216	100,0	Субъект Российской Федерации	5 370 216	5 370 216	100,0
146	Детский сад № 1000010	21 379 000	28 670 840	94,77	Субъект Российской Федерации	21 379 000	28 670 840	94,77
147	Детский сад № 1000010	1 640 973	1 640 973	100,0	Субъект Российской Федерации	1 640 973	1 640 973	100,0
148	Детский сад № 1000010	2 650 939	2 650 939	100,0	Субъект Российской Федерации	2 650 939	2 650 939	100,0
149	Детский сад № 1000010	6 450 790	6 450 790	100,0	Субъект Российской Федерации	6 450 790	6 450 790	100,0
150	Детский сад № 1000010	1 888 593	3 888 593	100,0	Субъект Российской Федерации	1 888 593	3 888 593	100,0
151	Детский сад № 1000010	1 751 508	1 751 508	100,0	Субъект Российской Федерации	1 751 508	1 751 508	100,0
152	Детский сад № 1000010	4 000 800	4 000 800	100,0	Субъект Российской Федерации	4 000 800	4 000 800	100,0
153	Детский сад № 1000010	10 404 519	10 404 519	100,0	Субъект Российской Федерации	10 404 519	10 404 519	100,0
154	Детский сад № 1000010	2 617 976 284	2 617 976 284	99,73	Субъект Российской Федерации	2 617 976 284	2 617 976 284	99,73
155	Детский сад № 1000010	6 748 588	6 748 588	100,0	Субъект Российской Федерации	6 748 588	6 748 588	100,0
156	Детский сад № 1000010	1 173 450 939	1 173 450 939	100,0	Субъект Российской Федерации	1 173 450 939	1 173 450 939	100,0
157	Детский сад № 1000010	10 152 088	10 152 088	100,0	Субъект Российской Федерации	10 152 088	10 152 088	100,0
158	Детский сад № 1000010	512 415 268	512 415 268	100,0	Субъект Российской Федерации	512 415 268	512 415 268	100,0
159	Детский сад № 1000010	385 188 137	385 188 137	100,0	Субъект Российской Федерации	385 188 137	385 188 137	100,0
160	Детский сад № 1000010	10 1						

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible][illegible]

[illegible]

[illegible]

Муниципальное предприятие	1991	996000010	500	500,000	500,000	100,00%
Платежи за коммунальные услуги	1991	9960000510	300	500,000	500,000	100,00%
Другие доходы в рамках муниципальной территории (Ф.И.О.)	1995	0000000000	000	9 599,528	9 599,538	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства	2005	0 700011 000	000	9 539,594	9 539,694	100,00%
Архив (административный) безземельный, административный (архив) с земельным участком	1993	0340011600	600	9 539,694	9 539,694	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1105	0740011600	617	9 539,694	9 539,694	100,00%
Предоставление услуг в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1905	9960000100	000	249,374	249,374	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	2105	9960000100	600	249,374	249,374	100,00%
Субсидии бюджетным учреждениям на коммунальные услуги (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1105	9960000100	617	249,374	249,374	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1300	9000000000	003	120,192	120,192	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1321	0090000000	000	120,192	120,192	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1301	9958000105	000	120,192	120,192	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	3309	9950000105	710	120,192	120,192	100,00%
Общественное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1301	9960000105	735	120,192	120,192	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1400	9900000000	000	552 992,834	552 992,834	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1401	0000000000	000	512 415,260	512 415,260	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1401	9960000103	300	512 415,260	512 415,260	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1407	9960000100	500	512 415,260	512 415,260	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1401	9960000100	577	512 415,260	512 415,260	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1402	9960000000	320	40 576,764	40 576,764	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1403	9960000100	000	40 576,764	40 576,764	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1402	9960000100	500	40 576,764	40 576,764	100,00%
Муниципальное предприятие в сфере коммунального хозяйства (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком	1402	9960000100	512	40 576,764	40 576,764	100,00%

Приложение № 6 к отчёту за 2024 год

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

Муниципальное предприятие (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком (архив) с земельным участком

[illegible]

Один из вершителей истории родного района

Человек труда. Илья Павлович после 18 лет руководства, оставил своим землякам район совершенно на другом уровне

Егор БОРИСОВ

Илья Павлович Листиков руководил моим родным Чурапчинским улусом более 18 лет, он является одним из талантливых руководителей, оставившим неизгладимый след в моей судьбе.

Было бы целесообразным осветить, в какое время и в каких условиях он был назначен первым секретарем Чурапчинского районного комитета Коммунистической партии Советского Союза (РК КПСС). Для коммунистов и жителей района начало 60-х годов прошлого века было весьма тревожным временем в том плане, что прежде всего это были послевоенные годы — страна только восстанавливалась, страсти народного хозяйства только возрождались после немалых разрушений, а у людей всё ещё были в памяти отголоски войны. Это было время ухода от экспериментов, связанных с укрупнением региональных, отраслевых, хозяйственных связей, то есть создания совнархозов, объединения административных районов, укрупнения колхозов и совхозов.

Таттинский, Чурапчинский районы, а также часть Амгинского района входили в состав Алексеевского района, который просуществовал в таком виде только 2 года. В конце 1964 года ушёл в отставку первый секретарь ЦК КПСС Н.С.Хрущёв. В это время областным комитетом Коммунистической партии Советского Союза (ОК КПСС) уже более десяти лет руководил С. З. Борисов — опытный советский партийный деятель, который вступил в должность после И. Е. Винокурова. Как первый руководитель Якутской Автономной Советской Социалистической республики (ЯАССР) Борисов С. З. имел среди моих земляков неоднозначную репутацию. Во-первых, в силу того, что активно занимался в 1942 году переселением Чурапчинских колхозов на север в качестве заместителя председателя Совета народных комиссаров ЯАССР (Совнархоз ЯАССР), хотя и не принимал участия в принятии решений. Следовательно, негативное впечатление о нём сохранилось на долгие годы среди моих земляков, выживших после той ужасной трагедии. Во-вторых, Семён Захарович в начале своего пути в качестве первого руководителя Якутии вступил в несправедливое противоречие с национальной интеллигенцией, поддерживая позицию обоснованной критики и обвинений в буржуазном национализме якутских просветителей А. Б. Кулаковского, Н. Д. Неустроева и А. И. Софронова. На этой почве преследование выходца из Чурапчинского района, док-

тора исторических наук Т. П. Васильева, идущего открыто в вопросе выдающейся роли представителей первого поколения национальной интеллигенции в развитии культуры и общественно-политической истории Якутии начала века, возмущая имена трёх классовых своему народу, вычеркнуло на многие годы заслуги С. З. Борисова в социально-экономическом развитии республики, особенно в алмазной промышленности. В то время Коммунистическая партия, партийные руководители, располагавшиеся на позиции над государственными органами власти, имели незыблемый авторитет — их слова и решения были обязательными к исполнению абсолютно для всех.

В начале 1965 года руководством ОК КПСС решено включить в состав районного комитета решением партийной конференции и выдвинуть в последующем на заседания пленума РК КПСС на должность первого секретаря Чурапчинского РК КПСС кандидатуру В. С. Филиппова. Это стало поводом для выражения недовольства и противостояния членов районной партийной организации с руководством ОК КПСС. Они подчеркивали о нарушении принципа партийного демократизма, об отсутствии учёта мнения коммунистов первичного звена и, конечно, имели в виду и отношение С. З. Борисова к чурапчинцам. На конференции разгорался скандал — районная партийная организация не подчинилась решению высшего органа: коммунисты района не включили Василия Семёновича в состав РК КПСС. А самый аллояр верховенства партии над всей страной, давшее решение на первый взгляд было из ряда вон выходящим случаем. Ряд коммунистов направили обращение прямо в Москву в адрес Центрального Комитета КПСС (ЦК КПСС) с просьбой разобраться в создавшейся ситуации, оградить их от давления партийного руководства Якутии. На это обращение последовала незамедлительная реакция из Москвы: были направлены представители, которые, проведя соответствующую проверку, поддержали позицию коммунистов района.

Впоследствии это послужило одним из оснований освобождения С. З. Борисова от должности Первого секретаря Якутского ОК КПСС. 20 октября 1965 года на VII Пленуме Якутского ОК КПСС «за накопленные известные ошибки и недостатки как в области хозяйственного строительства, так и в работе с кадрами и интеллигенцией» он был освобождён от должности. Через несколько дней после январской конференции на Пленуме РК КПСС состоялись выборы Первого секретаря

Чурапчинского РК КПСС, в ходе которого коммунисты выдвинули кандидатуры своих земляков: опытного Егора Михайловича Филиппова и тогда ещё молодого Илью Павловича Листикова — секретаря парткома колхоза имени Эрилик Эриктина. После бурных обсуждений Первым секретарем РК КПСС был избран В. М. Филиппов, а И. П. Листикова избрали на этом пленуме вторым секретарем РК КПСС. Все эти события происходили под надзором солидной делегации ОК КПСС в составе секретаря ОК КПСС И. П. Авдеева, председателя Совета Министров ЯАССР С. А. Иванова, председателя Верховного Совета ЯАССР А. Я. Овчинниковой, председателя комитета партийно-государственного контроля ОК КПСС Н. И. Мельник и других высокопоставленных лиц. Спустя три года, после этих событий, сорвавший Илья Павлович был избран первым секретарем Чурапчинского РК КПСС.

С руководителем района Ильей Павловичем впервые встретился, когда я был 19-летним рабочим-слесарем Чурапчинской районной сельхозтехники. Первоначальная партийная организация рекомендовала меня в кандидаты члена КПСС, а через год приняли в члены партии. Почётное красное удостоверение, которое бережно храню по сей день, в торжественной обстановке вручил Илья Павлович — это волнительное событие пятидесятилетней давности останется в памяти одним из самых значимых воспоминаний моей жизни. В декабре 1973 года как победитель социалистического соревнования, как молодой рабочий был включен в состав районной делегации для участия на республиканском слёте передовиков производства. Руководитель делегации И. П. Листиков, встречаясь с делегатами перед выездом в Якутск, с воодушевлением рассказывал о роли передовиков производства, выразил свою особую гордость за них. Я впервые тогда видел рядом с собой знаменитых труженников-животноводов, механизаторов, учителей, врачей и представителей разных отраслей, работающих на осле. А на республиканском слёте остро почувствовал, как ценится труд рядового труженика. Помню, как сейчас не менее волнительное событие — на том слёте вручал Звезду Героя труда доярке из Усть-Алданского района Анастасии Семеновне Копыриной. На том важном республиканском мероприятии простой парень из села, молодой рабочий получил массу ярких впечатлений. Вполне закономерна эта поездка также связывать с именем Ильи Павловича и вспоминая с чувством благодарности. Осенью 1979 года, получив специальность инженера-меха-

ника, я начал работать заведующим ремонтными мастерскими в своей родной Сельхозтехнике, где по сути вырос и откуда был направлен на учёбу в Новосибирск.

В апреле 1980 года руководителя предприятия А. А. Шадрин повысили в должности до заместителя председателя исполкома районного совета народных депутатов. В один прекрасный день пригласили меня к первому секретарю РК КПСС Илье Павловичу, который встретил очень радушно и стал расспрашивать, как идут дела. Для меня была очень неожиданной такая встреча и в силу молодого возраста было весьма волнительно оказаться на приеме у такого человека, который своим простым отеческим подходом расположил себя ко мне. По ходу разговора интересовался началом моей трудовой деятельности, затем неожиданно озвучил предложение возглавить предприятие. Я опешил и попытался сослаться на свою молодость и неопытность, но Илья Павлович убедил молодого кадرا согласиться на ответственную должность управляющего районной Сельхозтехникой, крупнейшим в то время предприятием района. Таким образом, с лёгкой руки Ильи Павловича Листикова — истинного патриота, искреннего коммуниста, честного руководителя и прекрасного человека в мои 25 лет началась трудовая деятельность, которая благополучно продолжается до сих пор с его благословения. Об этом предании своему родному краю руководителем его друзья, ровесники, коллеги, соратники рассказывают и пишут много хорошего, рассказывают о нём, как о человеке разностороннем, интеллектуальном, с прекрасными деловыми качествами. В пределах одной статьи весьма непросто раскрыть всю его многогранность, уникальность. Этим же его вспоминают исключительно добрыми словами, как о хорошем добром человеке и опытного справедливого руководителя.

Я в своей жизни слушал бесконечное число выступлений на самых разных уровнях, начиная от местного до международного, но такого уверенного харизматичного докладчика, с располагающей к себе поставленной речью и бархатистым голосом, не видел и не слышал нигде. Его убедительная и проникновенная речь, будь то пространный доклад или поздравительное выступление, непременно концентрировала в себе внимание слушателей.

Отчётливым ярким воспоминанием отложились во мне годы, в которые он начал свою деятельность в качестве первого лица района. Мы сегодня живём в очень комфортабельных условиях, привыкли к бесперебойному обеспечению отоплением

и электричеством, пользуемся изобилием самых разнообразных услуг. А в то время в районе устойчивого электроснабжения не было, в населённых пунктах работали маломощные дизельные станции на базе двигателей тракторов, даже в районном центре на территории МТС работала такая станция. В таких условиях люди в основном использовали керосиновые лампы и свечи для освещения. Отопление во все здания и жилые дома поступало из натуральных кирпичных печей, отапливаемых дровами, о централизованном отоплении речи даже не шло. В наш век цифровых технологий на каждого жителя республики приходится 1,5 телефона сотовой связи, а в то время по всему району в каждом селе телефоны были в крупных предприятиях и совсем немного в домах у руководителей. Дороги же были грунтовые, которые летом в дождливую погоду непременно размывались, а маломощный транспорт при этом и вовсе останавливался. Сельское хозяйство района было развито слабо, потому что до уровня показателей довоенного поголовья скота было ещё далеко. Шла бесконечная чехарда укрупнения колхозов, следовательно, устойчивость организации сельскохозяйственного производства не была ещё достигнута. Если в республике до многих районов начали строить каменные здания и сооружения, то в нашем районе об этом даже не мечтали, а социальные и культурные объекты во многих случаях были расположены в ветхих зданиях. В таких экстремально сложных условиях начал свою работу Илья Павлович в качестве руководителя района. После 18 лет руководства он оставил своим землякам район совершенно на другом уровне. В период его деятельности активно начали строиться многоквартирные жилые дома, появились даже целые кварталы. Впервые построили каменные жилые, социальные объекты, производственные сооружения. Район был подключен к централизованному энергоснабжению из Якутска, были построены крупная резервная дизельная электростанция и распределительная межрайонная подстанция с линиями электропередач. Была построена «артерия жизни» из Нижнего Бестяха до села Чурапча с песчано-гравийным покрытием — это казалось раем для многих поколений водителей, которые в прежние времена сутками добирались до Якутска. А сегодня же на основе этой дороги появилась полностью асфальтированная трасса к радости жителей всех заречных улусов.

Продолжение следует.

Суруллубукка эргиллэн. Саха киһитин өйө-санаата айылҕаттан сайдан тахсарын бары билэбит.

труды.- Якутск, 1979.

Айар аргыс. Хотугу тиит

Римма КОРЯКИНА—ХОТУУНА

Салгыыта.

Иинни хаһыат 23 №-гэр көр.

Күн аайы иинники кирбиһгэ ин-
нилэрин хоту кимни бара турар.
Ыарахан тизиниһкэ бөлө аһар.
Кэлин-бары да үгүс, өлүү-сүтүү
да икки өттүттэн баар быһыы-
лаах. Ол туһунан иһитиннэ-
рин, кэпсээн суох. Барыта би-
рикээһинэн эрэ хамсаныы.
Үчүгэйдик түптээн олорон
аһаабатахтара ыраатта. Иһэр
уулара, аһыыр астар аһылаан,
ыры-дүүдэһин барда. Сэттиэ
буолан кэлбиттэриттэн төрдүө
буолан хааллылар. Кизһэ ха-
рангарыта арыый да чуумпу-
рар, ытылаһы тохтуур. Ол
кэмгэ олорбутунан утуһан
ылаллар. Сэргэй уута кэлбэ-
тэһинэ уолаттарын аралдытан,
кэпсээнэ элбири. Бу кизһэ хаһан
эрэ сөбүлээн үөрөппит хоһоонун
аһан иһитиннэрдэ:

Харах уута хаһан күлүөй?
Хара кырыыс хаһан бүтүөй?
Урут ааспыт хантан кэизэй?
Бүтүн өлбүт хаһан тиллэй?
Тыһанар тыһыннаах туохха
туолуой?
Сарсын төрүүр хайдах
буолуой?
Кэпсээ, сэгээр, туох баарый,
туох-
Алдьархай курдук аана суох?

Хоһоону истэн баран уолат-
тар бары сагата суох дөйбүт
курдук өр олордолор. Урут
хоһоон диэни ахсарбатах дьон
тыл күүстээһин, киһи дууһа-
тын түгэдэр тийэ уйадыта-
рын сөхтүлэр. "Ким хоһооной?"
—диэн ыйытталастылар. Онуоха:
"Иван Арбита хоһооно, билигин
кэмгэ тиллэн кэлбит хоһоон..."
диэт, Сэргэй "чэ, утуһуохха" диэ-
биттэн хайтаһын оронугар суу-
ланан кэбистэ. Тула тугу эрэ
сэрэппиттэн уу-чуумпу үөмтэ,
ханна эрэ кутуулах хачыгырыр,
ас көрдөнө сырыттаа...

Сэргэй кыра эрдэбиттэн кы-
ралаан хоһоон суруйар бири-
кстэлэһинээх. Ону кимнээ да
кэпсээччигэ суох. Биридэ эмэ
иһинтэ киридэһинэ, ким да
көрбөтүтэр түүнүн эрэ суруйар
идэлээх. Оччокуна, санаатыгар
ордук табыллар. Бу түүн эмиз
утуһан биэрбэккэ эргичиннээ-
тэ. Онтон түөһүн сизбигэр укта
сылдыбыт блокнотун хос-
тоон таһааран, тобугун үрдүгэр
уураат, тугу эрэ суруйбутунан
барда...

Сарсын эмиз
Сэрин..
Дулаан сэрин..
Хара сидың
Сэймэктэһин..
Сир кырыгар
Өлүү сыта
Интэ..
Тула буулдыа
Ыйылыыр,
Снаряд эстэр,
Куорат устун
Кыа хаан устар..
Манна сэрин..
Халлаан өһөн
Өлөр-тиллэр..
Баһар бүгүн
Кими эрэ
Буулдыа ситиэ..
БТР уоскуй,
Бири түүн уоскуй..

Саллаат тулуй,
Бу түүн утуй!
Сарсын эмиз
Броня тыһа,
Сарсын эмиз
Буорах сыта..
Харах уута
Кыа хаан буолан
Издэс устун
Устуо, устуо..

Хоһоонун, хайдах кириби-
тинэн, түргөн үлүгүрдик кы-
ракый блокнотугар суруйан сы-
рылатта. Хайдах эрэ тыл бэйэтэ
кутуллан, тахсан иһэр курдук.
Хат-хат хаста да аһан көрдө,
иһигэр тугу эрэ ботугуруу-бо-
тугуруу, сыһатын көннөрөн
букунайда. Бүтэрээт, дьэ, уос-
куйбуттуу өрө тыһынна уонна
блокнотун кууркатын түөс сиз-
бигэр угуһа...

Күнүгү халлаан тыһыны-
тынан түүн аайы аргыйар. Бу
күнүгү өссө эбии сага мобил-
лизациялааһыт уолаттар кэл-
лилэр. Дойдуларыттан көмө ас-
танас, эмп-томп аһалбыттар.
Кимни күүскэ бара турар. Ханна
эрэ ыарахан артиллерия ньири-
гийэ олоор, снаряд эстэн дэлби
барар, буулдыа ыһылыыр. Сир
дыгиллэргэ дыһы... Оо, ханна
эрэ өлүү-сүтүү, кыа хаан устан
эрдэһэ...

Сарсыарда халлаан сыр-
дыһыта "таас дыһэлэргэ хордой-
бут өстөөх снайперын устун!"
диэн уолаттарга сорудах бири-
дилэр. Үһүс күнүн "күннээбит"
үһү. Уолаттар дыһэлэр мун-
нуктарынан, таас остуолбалар
күлүктэринэн саһан, үөмөн ки-
ридилэр. Туох да баара бил-
либэт курдук. Тула сыт-сымар,
буруо-тараа, умайыт дыһэлэр,
массыналар дьардыамалара..
Тыһа суох бэйэ-бөйүн кэтэһин
буолла, хамсаабакка, тыһмак-
ка бири балаһыаннаа сыгыы.
"Уһун тыһыннаах күтүр" эбит
диэн сөхтүлэр. "Дьэ, хайабыт
буолар эбит!" диэн уолаттар өссө
ньимийэн биридилэр. Икки күн
устаа ким да баар сибихитэ
билибэтэ. Ол гынан баран, күн
тахсыта кини да буоллар, сэр-
эһин сүтэрэн, бири алғаһы
таһаарда. Утугар анаарыйбы-
та эбитэ дуу, биитэр сылайбыта
дуу, эмискэ от быһыһытан опти-
катын таһа күн уотугар килбэ-
чис гына. Уолаттар ону көрөөт,
бырастын гимматылар. Уотунан
түптэлээн, уһуурбутунан барды-
лар. Арааһа, таптарда быһыы-
лаах, куһаған хаһыы иһилиннэ.
Туох да көстүбэт гына ымы-
даан, буруо-тараа буола түстэ.
Чочумча тохтоон, тыһын ылы-
лар. Ол кэмгэ халлаан хаба-
йар хаба ортотунан, арай, били
көтөр тэрил үөһэн элиэтээн
иһэрэ көһүннэ. Арааһа, снай-
пердарыттан мэллэһэн, кыһы-
ларыгар мыттаһа. Анааралар
ыраактан көрө олорон көтөр тэ-
риллэрин салаһан биэрэн иһэл-
лэр. Үөһэнэн-аллараанан да-
һан, эрийэ-буруйа тутан уола-
тары көрдөөбүтүнэн барда.
Сыһын булардаһына, ытыла-
абытынан барар адыһына-
таах. Сэргэй "сүүс мизтэрэ
иһигэр чугаһааһына ытыһа"
диэн бэлэмнэһэн, умса түһэн
сытта. Урут куһу күөрэтэн
түһэрэр буолара. Ону санаан
баран, хамсаабакка да, тыһ-
макка да онгостон сытта. Ол
"абааһы" тэрилэ чугаһааһы-

на тыһа иһиллэр эбит. Эмискэ
эргичис гынаат, утуу-субуу хаста
да ытан хабыллынарда. Бэрт
куһағаных тээһэрээт, сиргэ
умса баран түстэ. Табылына!
Уолаттар өндөгнөөһө түстүлэр.
Били, саһан сыппыт өстөөх
снайпера ханна да барбыта бил-
либэт. Саспыт сирин туһааһы-
тынан сымыллылар. Син тэйич-
чи дириг боруонскаа сыппыт
эбит, кинилэртэн бизс сүүскэ
мизтэрэ кэригэ ыраахха. Баркэ
отунан, маһынан хаххаламмыт.
Снайпер сүүскэ табыллыбыт этэ,
буулдыа суола сүүһүн ортотугар
хараара оҕойон көстөрө...

Сорудаһы толорон, уола-
тар окупаларын диэки сымыл-
лылар. Хамандыырга араапар-
даан хайһанналар. "Сынһа-
нын, сарсын эһигини иһини
кириһигэ көмөһө ытыабыт..."
—диэн буолла...

Нөнүө күнүгэр, халлаан сага
сырдыта, эппиттэрин курдук,
иһини кириһигэ ыппытта-
ра. Сүрүн сыһынан онно ыра-
актан өндөһөн көстөр үрдэли
өстөөхтөн булдһаан ыларга
бирикээс бирибиттэр эбит этэ.
Бу манна хабыр хапсыһы хас
да түүннээх күнү быһа сир ийэ
ньиргийэр диэри, түлэһини
турара. Уолаттар аһаабакка-
утуйбакка тейүө-майаа сылдьан
ытылаһаллара. Өлүү-сүтүү
икки өттүттэн таһа турара.
Бири да бүтүлээх сир ордуба-
тах. Ол эрэри, саллааттар Ийэ
дойдуну көмүскүүр буоланнар,
өлөр туһунан санаабакка кири-
сэллэрэ. Наар кэһиннэн чугуй-
бат, элбэх өстөөхү сууһарар эрэ
туһунан толкуй кириэрэ. Сири-
халты буулдыа иһириэрэ,
бымстала суох ытылаһыны.
Үрдүгэр снарядтар эстэн тобо
бараллара, сэрин уотун аһайа
илик дьонго сүр суостаахтык
дэлбэритэ ыстаналлара. Сиби-
лигин аһай биригэ кэпсэтэ, са-
рын-сарынтан өйөһөн ытыла-
һа сыппыт доһорун күл-көмөр
буолан күдэһигэ көтөрүн көрөр
олус ыарахана, киһи өйүттэн
тахсар, иһэр үлүгэрэ...

Сэргэйдээх уһуулар уот орто-
тутар биридэ баар буола түспүт-
тэрэ. Күөрэ-лаңкы түспүт тиз-
хизикэлэр быыстарынан хах-
халанан, сыһан испиттэрэ.
Субу-субу буулдылар иһи-
риэн сири-халты түһэллэрэ.
Дэриэбинэ арбаа өттүгэр суол
тоһойуттан снайпер "үлэһин-
рэ" биллибэтэ. Уолаттар ону со-
нордөһөргө, "бултаһарга" бы-
лааннааммыттар. Тыа саға-
тынан сыһан, эрийэ көтөргө
санаммыттар. Аһаһас толоо-
ну туораан, убаһас талах мас-
таах сиргэ тийибиттэрэ. Онтон
сотору суолга кэтиллэ түспүт-
тэрэ. Өстөөх хараһын далыгар
кирибиттэрин сэрэбиттэрэ.
Чугулаан биллибэтэ, үс сиртэн
бири-бири дьөлүтэ ытыһыны
сыталлар эбит. Төгүрүк суукка-
ны быһа уу испэккэ, хамсаабак-
ка олоору буолбута. Дэриэбинэ
түгүлэр холуодьас баарын көр-
бүттэрэ. Онтон уу ыла тийибит
дьону аптамаат уочаратынан
ытылаһан куттууллара, эбэтэр
өлөрөллөрө. Онтон онно тийэр
сэрэхтээһэ. Ити кэмгэ биһиги
өттүбүтүттэн күүстээх артил-
лерийскай ытыы онорбуттара.
Онтон туһунан уолаттар кимэн
кирибиттэрэ. Снайпердары эк-

киретиһи түмүтэр үһүөннэрин
"устубуттара". Биридэстэрин
умса ытан түһэрбиттэрэ, ик-
кистэрин куотан истэһинэ,
атаһын тосту ытан билиэн туп-
путтара. Үһүстэрэ сойбута ыра-
аппытэ. Сэргэй снаряд окупол-
катыгар таптаран ыараханык
бааһырыта. Төһө өр өйө суох
сыппытын өйдөөбөт. Биридэ өй-
дөһүтэ, талаһынан сабыллан
сытар эбит. Ким эрэ киһи түөһүн
сизбиттэн блокнотун ылан: "Ты
смотри, пуленепробиваемый
блокнот! Не задел сердце!" —
диэн соһуйан сага аллайытын
истэн хаалбыт. Ол кэннэ тугу да
өйдөөбөт. Хас да хонон баран
өйдөнөн кэлбитэ-аны өлбүт
дьон быыстарыгар "кандидат"
онорон, таһырдыа таһааран сы-
тыран кэбиспиттэр эбит.

Онтон эмиз өйүкү-төйү-
кү буолан барбыт... Ол ситан
көрдөһүнэ, диэһин таһыгар
үүнэн турбут хотугу тиит маһы-
гар хотой кыһыл буолан тийэн
түспүт. Тиит мас ыардык ынчык-
таат, хайыта баран, этин-саа-
һын быһыһынан кыа хаанынан
оҕулаабыт. Сүүс сыт тон буор-
тан тирэһин турбут силиһэ быс-
таламмыт. Сир үлүх-үлүх
гыммыт да, күүстээх тыалтан
тостон суулан түспүт... Ордон
хаалбыт төһүргэһиттэн сымала
бычалыйан, харах уутун курдук
бири-бири ыгыллан тахсан
испит...

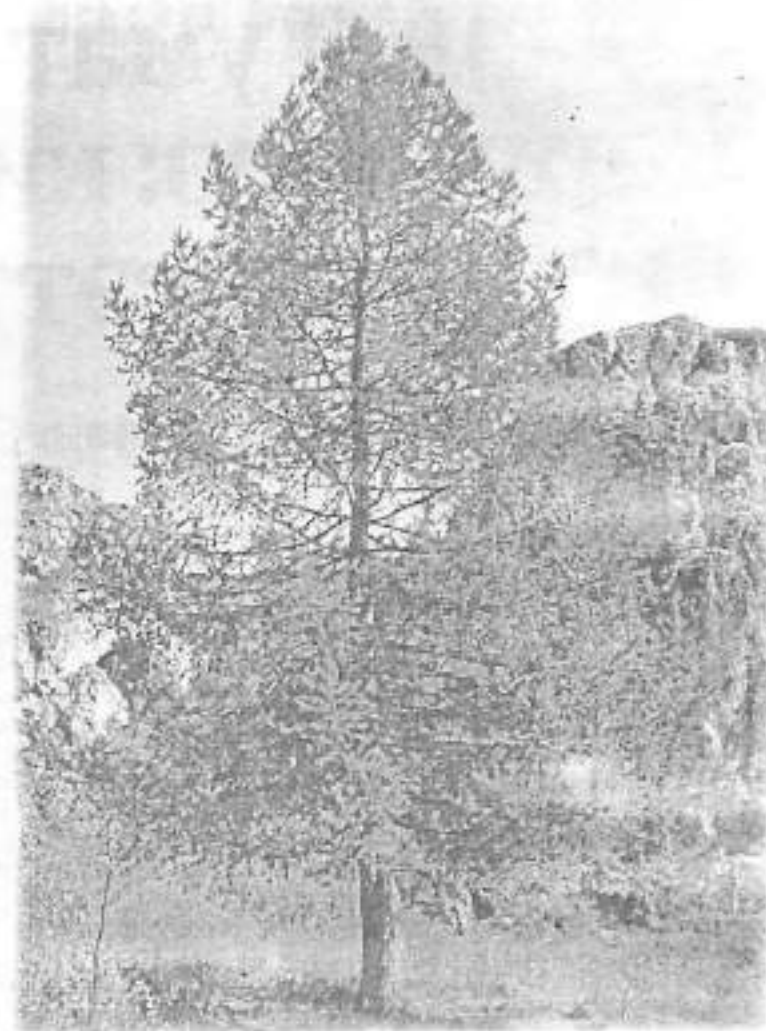
Өндөл халлаан оройугар
хотой кыһыл султу көтөн тахсан
кырайбыт. Оргууй мөлбөйө
устар өһүөһүн кырыһа, Ыһы-
наах таас хайатын үрдүнэн
үөһэнэн аһа турбут...

Үөһэнэн элиэтин көтөр
Эбир былыттар ыадаһан
Күн күөнүн саптылар,
Сир тыһыны ыктылар..
Сүллэр силлиэ өрүкүһүн
Ымы-быдаан ытыһына,
Үөмөр чуумпу уһуктан
Чугук уута ыһыһына..
Өндөл халлаан оройуттан,
Үөрбэ очуос уһугуттан
Эстэр этик дэлбэрийэн
Дүгүрдэнэн дыгиллэйдэ..
Толус холорук кутуруктаах
Уот чаһаан чабыһан

Курбуулуу куйуһуһан
Сири таһыйда,
Киһил маһы кумалаан
Кытарар уотунан таныйда,
Күнү-түүнү өрө мөхтөрөн
Халлаан сиигинэн хайһы-
на...

Итиэһинэ..
Итин болгуо таас дыаптал
Үлтүрүһэн ыстанна,
Сир түгүдэ доргуйан
Ньиргийһин тилиһинэ..
Икки кылдыы кытыллаах
Чөһөрө чөмүзэ
Үрүг күүтэнэ аллан
Дьалкылдыһа түлүннэ..
Алтан от олбохтоох
Аар Баһах Сэргэһэ
Көй сата доржоон
Охтоһор түргэһик
Таһнары сурулаан
Супту саалыһна!
Үс күннээх —түүн устаһа
Силлиэрбит ытыһыны
Устар уоһах күн
Уоруттан араһан
Көмүс иитин соһуһан
Улгумнук уварыта,
Курсэр күүс
Уода-кыһына
Улам уостан,
Намырыһан хаалла,
Им-һым барда..
Ньэһкир оҕуруо таас курдук
Дьол самыһа
Сири илбийэ иһириден
Күөх нээкэ оту
Туруору аста!
...Ити
Көмүс аалы күннээх
Буор туруу дойдута
Куестук курдук куоһаан,
Ох курдук онорон
Уу дуулай оройдоох
Саха төрдө буолар
Уол оҕону айан
Төлкөтүн түстээбит
Уһун талыһыгар
Сир Иньэ үөрэн,
Икки иһинэрэ
Итийэн,
Айгыста-ингизтэ
Олорбута үһү..

Сэргэй барахсан Орто дойду
олоһор кыл түгэнэ кэлэн аасты-
та, дьобун олоһу олорбута. Кини
онугар сага хаан-уруу эбилиһи-
нэ, күн сиригэр уол оҕо халла

Человек щедрой души

Помним, гордимся. Аиза Петровна продолжила и умножила творческое наследие своих родителей, посвятила свою жизнь служению высокому искусству.

Лет двадцать назад, в конце мая 2004 г., во время районного ыһааха, посвященного 100-летию народного артиста Якутии Т. П. Местникова, мы с Петром Даниловичем Барашковым по предложению Аизы Петровны были в родовом урочище Решетниковых – ее предков по отцовской линии.

Местность находится в менее чем 4 км от земель моего родного Олутхского наслега, в Бахсытском наслеге – родине многих известных людей, выдающихся деятелей просвещения, науки, культуры и искусства. Знакомство наше состоялось еще раньше и было связано с обустройством созданного ею в 1989 г. Музея музыки и фольклора народов Якутии. С годами эта связь укрепилась, особенно после того, когда в музей из якутского радио перешел мой дядя Н. М. Желобцов и занялся восстановлением эпической фонотеки из фондов республиканского радио, в котором до перехода в музей долгие годы работал музыкальным редактором. С подачи Аизы Петровны мы стали «земляками-соседями», идей и вопросов у нее никогда не убавлялось, что-то решалось, что-то нет, однако нашей дружбе это не мешало, в подобных вопросах она всегда оставалась оптимисткой.

В Якутском театре в 40–50-е годы прошлого столетия стало обыденным достаточно устойчивое явление – дети театра (театр оболоро). Зачастую в театре работали оба родителя и малолетние посетители оставались в театре днями, жили его духом, атмосферой, становились истинными воспитанниками, «детьми театра». Родители Аизы Ирина Максимовна и Петр Михайлович также оба работали в театре.

Аиза Петровна с большим волнением вспоминала этот период своей жизни, готова была рассказывать часами, помнила в подробностях. В ее воспоминаниях жила не преодоленная временем, едва прикрытая тоска по внезапно отнятому детству, более острая из-за того, что это детство было слишком

счастливым и оказалось слишком коротким. Родители, подарившие ей безмятежное и светлое ощущение детства, расстались, когда девочке едва исполнилось 11 лет. В 14 лет она надолго покинула родной дом, отца, у которого она оставалась после развода родителей. Ее отправили учиться в Москву, Аиза стала ученицей одного из самых престижных в то время образовательных учреждений – Центральной средней специальной музыкальной школы. В следующем 1960 г. умер папа Петр Михайлович Решетников, самый близкий, лучший человек в жизни маленькой Аизы. В 14 лет Аиза осталась одна. Она повзрослела в 11 лет, с 14 лет начала самостоятельную жизнь. Трудно представить как она, маленькая, хрупкая, тонкая натура вынесла все это, выдержала.

Аиза Петровна продолжила и умножила творческое наследие своих родителей, посвятила свою жизнь творческому, созидательному служению высокому искусству. Всю жизнь она следовала заветному желанию отца: «получить лучшее образование и принести лучшую пользу родному народу». Получив блестящее музыкальное образование в лучших вузах страны, Аиза Петровна посвятила свое творческое дарование музыкальному просвещению родного народа, жителей республики, страны.

Сразу по окончании фортепианного факультета Московской государственной консерватории им. П. И. Чайковского в

1971 г. А. П. Решетникова начала цикл сольных концертов и лекций по истории музыки по якутскому радио и телевидению. Поколение 70–80-х годов помнит блестящие музыкальные лекции Аизы Решетниковой в открытом эфире, по якутскому телевидению. На экранах перед зрителями Якутии появилась внезапная феерическая личность, которая буквально с первых передач навсегда обаяла всех своим ярким темпераментом, блистательным талантом, непревзойденным даром рассказчика и импровизатора, очаровательной мимикой и жестами, бесконечными познаниями и беззаветной любовью к музыке, в свою профессию, в то, чем она щедро делилась со всеми, кто ее видел и слышал.

По собственной инициативе и на основе своих изысканий она подготовила и провела более 200 радио и свыше 150 телепередач. Своими незабываемыми выступлениями она открыла новый мир музыкального просвещения родного народа, постижения великого духовного наследия человечества. Должен подчеркнуть, что у многих представителей моего поколения именно Аиза Петровна сумела вызвать интерес к музыкальной культуре мира, дала возможность прочувствовать глубину творений Бетховена и Моцарта, Баха и Гайдна, глубже ознакомила с творчеством якутских композиторов. Своей созидательной деятельностью Аиза Петровна Решетникова совершила прорыв в музыкальном просвещении родного народа, в приобщении его к высокому искусству.

Яркая, созидательная натура Аизы Петровны проявлялась во всем, что она творила и свершала. Любовь к музыке и увлечение эпическим наследием народов Севера стали залогом созданного уникального музея музыки и фольклора народов Якутии. Неутомимый исследователь музыкальной культуры, она собрала большую коллекцию музыкальных инструментов народов мира. Ею же заложена хранящаяся в музее музыки и фольклора уникальная фоноте-

ка – первичные записи произведений и выступлений деятелей искусства, самодеятельных олонхосутов и исполнителей олонхо, носителей культурного наследия нашего народа. Впервые в истории кино Якутии А. П. Решетникова выступила инициатором и создала несколько серий научно-популярных и анимационных произведений по мотивам якутского фольклора и фольклора народов Севера.

Отдельно следует отметить творческое сотрудничество Аизы Решетниковой с выдающимся ученым-этнологом, почетным директором Кельнского института этнологии (Германия) Уллой Йохансен. По инициативе Аизы Петровны в 2008 г. монография Уллы Йохансен впервые была переведена и издана на русском языке, по приглашению музея музыки и фольклора автор монографии в том же году посетила Якутию и с тех пор не прерывала связи с научными организациями, учеными, деятелями культуры нашей республики. В 2012 г. по представлению Уллы Йохансен Немецкий фонд академических обменов учредил ежегодную стипендию ее имени для стажировки молодых исследователей из нашей республики в университетах Германии, а в 2018 г. ученый передала в дар Национальной библиотеке Якутии уникальное собрание личной библиотеки.

В 1992 г. Аиза Решетникова стала главным инициатором уникальной по своему содержанию и качеству участников Международной конференции «Шаманизм как религия: генезис, реконструкция, традиции». В 2000 г. также по ее инициативе в Якутске прошла первая в этой области Международная конференция «Музыкальная этнография тунгусо-маньчжурских народов», в 2003 и 2016 гг. – Международные конференции «Фольклор палеоазиатских народов».

Вершиной научных изысканий, во многом остающейся недостижимой для наших исследователей-этнографов и фольклористов, является фундаментальное теоретико-ме-

тодологическое и вместе с тем хрестоматийно-наглядно изложенное исследование А. П. Решетниковой «Фонд сюжетных мотивов и музыка олонхо в этнографическом контексте».

Фундаментальное исследование А. П. Решетниковой является крупным вкладом якутской школы в мировое эпосоведение, в методологию исследования эпических произведений в целом. Монография переведена на якутский язык, на основе ее необходимо продумать проект изучения эпической культуры народов Севера в школах республики.

Имя Аизы Петровны Решетниковой – одного из выдающихся деятелей культуры и музыкального искусства, просветителя, глубокого знатока и крупного ученого-исследователя тюркского эпоса и фольклора народов Севера, блестящего организатора, уникальной яркой личности – стало широко известным в международном культурном пространстве еще при ее жизни. Она олицетворяла лучшие черты родного народа: свободное восприятие пространства и времени, глубинную мироощущения, изначальную тягу к знаниям и познанию, устремленность и терпимость, умение радоваться и дорожить общением. Все, что познала и постигла, Аиза Петровна старалась передать и оставить людям, желала, чтобы люди постигли то же, что она сумела постичь в жизни, все, без остатка. Это был человек щедрой души. Такой останется в нашей жизни, в истории родного народа.

Аиза Петровна с честью выполнила заветное желание, благословение отца. Она оставила после себя яркий, неповторимый след, большое творческое и научное наследие. У нее есть замечательные дети и внуки, есть и будут достойные продолжатели. Пожелаем, чтобы все, что осталось после Аизы Петровны, имело счастливое продолжение.

А. Н. Жирков,
председатель национального
организационного комитета
Олонхо при Главе РС (Я).

УЛУСНЫЙ (РАЙОННЫЙ) СОВЕТ ДЕПУТАТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА «ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС» РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)

РЕШЕНИЕ № 64

с. Чурапча от «27» июня 2024 года

О муниципальном правовом акте улусного (районного) Совета депутатов «О внесении изменений и дополнений в устав муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия)»

Руководствуясь пунктом 1 части 10 статьи 35 Федерального закона от 06.10.2003 № 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», улусный (районный) Совет депутатов муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия).

РЕШИЛ:

1. Принять муниципальный правовой акт улусного (районного) Совета депутатов «О внесении изменений и дополнений в устав

муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия).

2. Главе муниципального района в соответствии со статьей 3 Федерального закона от 21.07.2005 № 97-ФЗ «О государственной регистрации уставов муниципальных образований» обеспечить в 15-дневный срок направление настоящего решения и принятого муниципального правового акта в Управление Министерства юстиции Российской Федерации по Республике Саха (Якутия).

3. Настоящее решение подлежит официальному опубликованию и обнародованию и вступает в силу после официального опубликования после его государственной регистрации.

4. После официального опубликования (обнародования) муниципального правового акта после государственной регистрации главе муниципального района в течение 10 дней направить сведения о дате и об источнике официального опубликования (обнародования) муниципального правового акта в Управление Министерства юсти-

ции Российской Федерации по Республике Саха (Якутия).

...

УЛУСНЫЙ (РАЙОННЫЙ) СОВЕТ ДЕПУТАТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА «ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС» РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)

ЧЕТЫРНАДЦАТАЯ
ОЧЕРЕДНАЯ СЕССИЯ
РЕШЕНИЕ № 65

с. Чурапча от «27» июня 2024 года

Об утверждении Положения о публичных слушаниях, общественных обсуждениях в муниципальном районе «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия)

В соответствии со статьей 28 Федерального закона от 06.10.2003 года № 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», статьями 5.1, 24, 28, 31, 32, 39, 40, 46 Градостроительного кодекса Российской Федера-

ции и со статьей 15 Устава муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия), улусный (районный) Совет депутатов муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия), решил:

1. Утвердить Положение о публичных слушаниях, общественных обсуждениях в муниципальном районе «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия), согласно приложению к настоящему решению.

2. Настоящее решение вступает в силу со дня официального опубликования.

3. Контроль над исполнением настоящего решения возложить на Комиссию по законности и охране общественного порядка улусного (районного) Совета депутатов муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия).

Я.П.Оконешников,
председатель Улусного (районного)
Совета депутатов,
С.А.Саргыдаев,
глава муниципального района.

УЛУСНЫЙ (РАЙОННЫЙ) СОВЕТ ДЕПУТАТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА «ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС» РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)

МУНИЦИПАЛЬНЫЙ ПРАВОВОЙ АКТ

«О внесении изменений и дополнений в устав муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия)»

от 27 мая 2024 г.

№ 64

Настоящий муниципальный правовой акт разработан в целях приведения положений устава муниципального образования в соответствие с Федеральным законом от 25.12.2023 № 657-ФЗ «О внесении изменений в Водный кодекс Российской Федерации и отдельные законодательные акты Российской Федерации», Федеральным законом от 25.05.2024 № 99-ФЗ «О внесении изменений в Федеральный закон «Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации» и отдельные законодательные акты Российской Федерации», с учетом рекомендаций Управления Министерства юстиции Российской Федерации по Республике Саха (Якутия).

Статья 1

Внести следующие изменения в устав муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия):

1.1. Пункт 31 части 1 статьи 5 «Вопросы местного значения муниципального района» дополнить словами «, а также правил использования водных объектов для рекреационных целей».

1.2. Часть 1 статьи 28 «Досрочное прекращение полномочий депутата улусного (районного) Совета депутатов» дополнить пунктом 12 следующего содержания:

«12) приобретения им статуса иностранного агента»;

1.3. Часть 2 статьи 54 «Удаление главы улуса (района) в отставку» дополнить пунктом 6 следующего содержания:

«6) приобретение им статуса иностранного агента».

Статья 2

Настоящий муниципальный правовой акт подлежит государственной регистрации в Управлении Министерства юстиции Российской Федерации по Республике Саха

(Якутия) в порядке, установленном Федеральным законом от 21.07.2005 № 97-ФЗ «О государственной регистрации уставов муниципальных образований».

Статья 3

Настоящий муниципальный правовой акт подлежит официальному опубликованию (обнародованию) и вступает в силу после официального опубликования (обнародования) после его государственной регистрации.

ЧЕТЫРНАДЦАТАЯ (ОЧЕРЕДНАЯ) СЕССИЯ РЕШЕНИЕ № 67

с. Чурапча от «27» июня 2024 года
О бюджетном процессе в муниципальном районе «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия)

В соответствии с Бюджетным кодексом Российской Федерации, Законом Республики Саха (Якутия) от 05.02.2014 № 1280-З «О бюджетном устройстве и бюджетном процессе в Республике Саха (Якутия)», Уставом муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия), улусный (районный) Совет депутатов муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия), решил:

Статья 1

1. Утвердить Положение «О бюджетном процессе в муниципальном районе «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия)», согласно приложению к настоящему решению.

2. Признать утратившими силу решение улусного (районного) Совета депутатов муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия) от 26.11.2015 года № 360 «О бюджетном процессе в муниципальном образовании «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия)»;

Статья 2

1. Контроль исполнения настоящего решения возложить на постоянную комиссию районного Совета депутатов по планово-финансовой, бюджетной и налоговой политике.

ЧЕТЫРНАДЦАТАЯ (ОЧЕРЕДНАЯ) СЕССИЯ РЕШЕНИЕ № 68

с. Чурапча от «27» июня 2024 года

О внесении изменений и дополнений в решение от 27.12.2023 г. № 26 «О бюджете муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия) на 2024 год и на плановый период на 2025 и 2026 годов»

В целях поддержки пищевой и перерабатывающей промышленности в Чурапчинском районе, в соответствии с пунктом 1 части 3 статьи 19 федерального закона от 26.07.2006 г. № 135-ФЗ «О защите конкуренции» и Положением о порядке предоставления муниципальной преференции на территории МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я), утвержденного постановлением МО «Чурапчинский улус (район)» РС (Я) от 31.03.2022 г. № 78/1, улусный (районный) Совет депутатов муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия), решил:

Статья 1

Внести в решение от 27.12.2023 года № 26 «О бюджете муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) на 2024 год и плановый период 2025 и 2026 годов» следующие изменения и дополнения:

1. Добавить статью 5 следующего содержания:

«Статья 5. Муниципальные преференции

1. Установить, что объем субсидии в 2024 году СКПК «Чурапча» на поддержку пищевой и перерабатывающей промышленности (заготовка и переработка молочной продукции) составляет 7 000,0 тысяч рублей».

2. Статьи 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 и 14 решения о бюджете считать соответственно статьями № 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 и 15.

3. Приложения № 3, 5, 7, 9 и 17 изложить в новой редакции согласно приложениям № 1, 2, 3, 4 и 5 соответственно к настоящему решению.

Статья 2

1. Контроль исполнения настоящего решения возложить на постоянную комиссию районного Совета депутатов по планово-финансовой, бюджетной и налоговой политике.

ЧЕТЫРНАДЦАТАЯ (ОЧЕРЕДНАЯ) СЕССИЯ РЕШЕНИЕ № 69

с. Чурапча от «27» июня 2024 года

Об утверждении ключевых показателей

эффективности деятельности главы муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) и инвестиционного уполномоченного муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия)

В соответствии с приказом Министерства экономического развития РФ от 26 сентября 2023 г. № 672 «Об утверждении Методических рекомендаций по организации системной работы по сопровождению инвестиционных проектов муниципальными образованиями с учетом внедрения в субъектах Российской Федерации систем поддержки новых инвестиционных проектов («Региональный инвестиционный стандарт»), с подпунктом 7 пункта 3 Приказа министерства экономики Республики Саха (Якутия) от 01 ноября 2023 года № 417-од «Об организации системной работы по сопровождению инвестиционных проектов муниципальными образованиями Республики Саха (Якутия) с учетом внедрения Регионального инвестиционного стандарта», Улусный (районный) Совет депутатов муниципального района «Чурапчинский улус», решил:

1. Утвердить перечень ключевых показателей эффективности деятельности по обеспечению условий для благоприятного инвестиционного климата на территории муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия), главы муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) и инвестиционного уполномоченного муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия).

2. Установить, что:

2.1. Отчет о достижении ключевых показателей, указанных в пункте 1 настоящего решения, отражается в ежегодном отчете главы муниципального района «Чурапчинский улус»;

3. Настоящее решение вступает в силу после опубликования на официальном сайте муниципального района «Чурапчинский улус».

Я.П.Оконешников,
председатель Улусного (районного)
Совета депутатов,
С.А.Саргыдаев,
глава муниципального района.

КУТУРБАН

Күндү бииргэ үөрэммит доборбут, Холтобо нэһилиэгит-тэн төрүттээх Дьокуускай куорат олохтооһо, «Саха-сталь» тэрилтэ дириэктэрэ

ФЕДОСЕЕВ Федосий Михайлович

соһумардык олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Любовь Михайловна, оҕолоругар, сиэннэригэр дириг кутурбаммытын тирэдьбит.

Дириг орто оҕуолатын XX-с выпуһа.

Хайахсыт нэһилиэгин олохтооһо, ытыктыыр сангэспыт

ДЕНИСОВА Марфа Андреевна

налдьан олохтон туораабытынан, уолугар Павел Николаевич Денисовка, бииргэ төрөөбүттэригэр дириг кутурбаммытын тирэдьбит.

Дьокуускайтан, Чурапчыттан Лукиннар, Монастыревтар, Макаровтар, Угаровтар, Кириллиннар, дьиз кэргэннэрэ.

Мэлдьэхситтэн төрүттээх Холтобо нэһилиэгин олохтооһо, РФ үлэ бэтэрээнэ, СӨ автомобильнай тырааныспарга бочуоттаах үлэһитэ, «Эрилик Эристиин» соһуос хас да төгүллээх чемпион суоппара – күндүтүк саныыр тапталлаах кэргэни, аҕабыт, эһэбит, хос эһэбит

ПОСЕЛЬСКАЯ Афанасий Афанасьевич

72 сааһыгар уһун ыарахан ыарыттан олохтон туораабытын бары билэр дьонугар, бииргэ үлэлээбит, алтыспыт үөлээннээхтэригэр, добоһторугар диригник курутууан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэнэ.

Болугур нэһилиэгин олохтооһо, күндү ийэтэ

Дьячкова Мотрена Михайловна

олохтон туораабытынан, кыһыгар Александр Викторовна Игнатьева дириг кутурбаммытын тирэдьбит.

«Радость» оҕо дьобурун сайыннарар киин кэлэктиибэ.

Эрилик Эристиин аатынан колхуоска, соһуоска өр сылларга таһаарылаахтык үлэлээбит хас да төгүллээх чемпион суоппар, хас да пяталетка кыайылааһа, тапталлаах кэргэнэ, аҕалара, эһэлэрэ

ПОСЕЛЬСКАЯ Афанасий Афанасьевич

ыараханнак ыалдьан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Варвара Ивановна, оҕолоругар, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар, добоһторугар дириг кутурбаммытын тирэдьбит.

Соһуоска бииргэ үлэлээбит табаарыстар: И.А. Филиппов, И.Д. Васильев, И.Н. Яковлев, Я.И. Пинигин, Ю.И. Румянцев, Н.М. Старостин, А.И. Иванов, С.И. Карпов, А.Д. Эверстов, Н.С. Григорьев, Н.П. Лазарев, И.В. Пестерев, П.М. Луковцев.

Эрилик Эристиин аатынан соһуос ЦР мастарыскайыгар өр кэмнэргэ токарыйан, силпэсэринэн үлэлээбит

Холтобо нэһилиэгин олохтооһо, кырдыаҕас механизатор

ХОЮТАНОВ Иосиф Дмитриевич

олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Анна Прокопьевна, оҕолоругар, аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тирэдьбит.

Бииргэ үлэлээбит Эрилик Эристиин аатынан соһуос механизатордара: И.А. Филиппов, И.Д. Васильев, И.Н. Яковлев, Е.Д. Яковлев, Я.И. Пинигин, Ю.И. Румянцев, Н.М. Старостин, А.И. Иванов, С.И. Карпов, А.Д. Эверстов, Н.С. Григорьев, Н.П. Лазарев, И.В. Пестерев.

Амма улууһун уонна Соморсун нэһилиэгин бочуоттаах олохтооһо, СӨ тыа хаһаайыстыбатыгар үтүөлээх үлэһитэ, «Үлэ кыһыл Знамята» уонна «Бочуот эһэ» уордьаннаах үлэ, тыыл бэтэрээнэ

СОФРОНОВ Алексей Данилович

олохтон туораабытынан, кыһыгар, кийииптитигэр Елена Алексеевна, уолбутугар Семен Петровичка, сиэннэригэр Василийга, Ленаҕа дириг кутурбаммытын тирэдьбит.

Чурапчыттан, Дьокуускайтан, Сунтаартан, Мындабаайыттан, Мырылаттан бары Куличкиннар, Массажтар, Макаровтар, Оконешниковтар.

Инфографика

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

Эдуард Петрович Лугинов аатыгар оҕуоланы бүтэрбитин туоһулуур аттестат сулпүтүнэн, дьингэ суобунан аабыллар.

Анна Никитична Кривошапкина аатыгар Болтоҕо орто оҕуолатын бүтэрбитин туоһулуур 169472 №-дээх аттестат сулпүтүнэн, дьингэ суобунан аабыллар.

Чурапчы улууһун Дириг бөлүгүлэргэр Чаранская уулусса 4 №-гэр 30 суотай уһаайбалаах дьиз атыылар (кыра дьизлээх, ампаардаах, булуустаах, регистрациялуу докумуоннаах), сыаната көпсөтүнэн.

Билсэр төл: 89142371998.

"САНА ОЛОХ"
кыһаҕынай
эрдэсхэргэ

ГОРЮХОВА
Владимирова

Тыраахчытыр: СӨ Ыдыабыллыаһытты, Саха Ордустуулурустун "Саха-сталь" суарысчылынай автономнай тэрилтэ, Таһаарыгычы: СӨ "Саха-сталь" ГАУ, Таһаарыгычы адырыһа: 677000, Дьокуускай к. Оруулуукай уул. 31, 124 кб, т.ф. (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhastal@mail.ru, Российскай Федерация Россиянаҕар СӨ салалтыаттар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр регистрацияланналар үлүсүгэр— ПИ №ГУ14-00559.

Эрдэсхэргэ адырыһа: 678670, Чурапча сэл., П.П.Понтия, 26 а. Тел.уонна эрбэт: эрдэсхэргэ—41-332, өткөсүгэр—41-263. E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru, telegram: @sanaoloh

Аһтар сурутар элбикер санаа редакция көмөһүгэр кыһаҕынай сурута ыһылар кыһаҕынай редакциялар элбикерин аһтар тус бөлүгэ сурутар.

Хайагы баччааҕа барылар графика: 16 ч 00 м. Баччааҕа барылар: 16 ч 00м. "Саха-сталь" суарысчылынай автономнай тэрилтэтин "Сана олох" хайагы эрдэсхэргэтигэр 27.06.2024 с. өфсөткө баччааҕа.

Индикс: ПИ964. Тиража 1130. Кээмийэ 4,5 бл. Хайагы сыаната 24 соһк. Хайагы кыһаҕынай биһирэ: бээтинсэҕэ таһар.

@SANAOLOH